

NOTULEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE, GEHOUDEN OP VRIJ DAG 17 EN ZATERDAG 18 APRIL 1939 IN "BRITANNIA" TE VLIESSINGEN.

De Voorzitter, Prof. Dr. P. J. Oud, opent Vrijdagavond 17 April 1939 om 8.05 uur de vergadering met een openingrede, welke als Bijlage I bij de notulen is gevoegd.

Naast de Voorzitter deze rede heeft kennelijk brengen de aanwezigen hem staande een langdurige ovatie.

De Voorzitter stelt vervolgens voor het volgende telegram aan H.M. de Koningin te zenden:

"In Algemene Vergadering op 17 en 18 April 1939 te Vliessingen bijeen, betuigt de Volkspartij voor 'Vrijheid en Democratie' haar oprechte gevoelens van 'aanblijfschap en trouw aan Uwe Majesteit en 'Het Koninkrijk der Nederlanden'.

Oud -voorzitter
Bottelner -alg. secretaris."

De vergadering kan zich hierna geheel verenigen.

Hierna begroet de Voorzitter de Belgische gasten. Hij richt een hartelijk woord van welken tot de beide afgevaardigden van de Belgische Liberale Partij, de heren Louis Lion, algemeen secretaris, te Brussel en Frans Grootjans, volksvertegenwoordiger, te Antwerpen, en tot de heren A. Maertens, P. Louvain, Lathieuwils en Feraillie, die het liberaal Vlaams Verbond vertegenwoordigen.

Het verheugt de Voorzitter bijzonder, dat telkenjare in de Algemene Vergaderingen onze Belgische geestverwanten in ons midden zijn. Hij behoeft hen wel niet te zeggen, hoewel deze Belgische liberale belangstelling op prijs wordt gesteld; wij zouden ons niet meer thuis voelen, wanneer onze Belgische vrienden op de jaarvergadering zouden ontbreken.

Zevens heet de Voorzitter welkom de afvaardiging van de J.O.V.B., bestaande uit de heer C. Bakman, vice-voorzitter en mevrouw C.M. van Rijn, secretaresse.

De heer Frans Grootjans (Antwerpen) dankt namens de Belgische afgevaardigden voor de vriendelijke ontvangst in deze vergadering. Niet alleen heeft men eens te meer kunnen ervaren -aldus spr.- hoe charmant de Nederlandse burelen kunnen zijn, doch men heeft tevens de kans behoren een congres bij te wonen, dat van grote geschrift zindert. De V.V.D. heeft dan ook alle reden om te juichen, gezien de bijzonder goede resultaten bij de laatste verkiezingen behaald. Namens de Belgische susterorganisaties wens spr. de V.V.D. hierna van harte geluk. Grote waardering hebben deze successen ook in België gevonden. Hierdoor wordt overtuigend bewezen, dat het socialisme in Europa een teruggang boekt en de liberale gedachte veld wint. Het "liberale verkensover" naar en naar angans vint, is geen maar r-verochijnsel, zoals de socialisten zeggen, maar een gevolg van de toe te juichen beginselvastheid. Grote hulpe komt hiervoor toe de grondlegger van deze overwinning, Prof. Oud.

De Belgische afvaardiging -aldus de heer Grootjans- is niet alleen naar Nederland gekomen om haar gelieven aan te bieden, doch ook om iets van de Nederlandse liberalen te leren, nu wij bemerkten hebben, dat bij de jongste verkiezingen in Nederland en Luxemburg wel liberale winst werd geboekt, maar in België niet. Dat de liberalen in België geen winst boekten, ligt vermoedelijk daaraan, dat de blauwe spijzen in rode schalen worden voorgeset. Wij hopen echter revanche te nemen. Daarom is het goed, dat door ons

congressen de onderlinge banden worden versterkt en dat wij de bezieling ondergaan van de Nederlandse liberale opmars.

De Voorzitter kan zich volledig achter de woorden van de Belgische spreker scharen. Ook hij hoopt, dat in de toekomst de banden met de Belgische liberale organisaties nog hechter zullen worden dan zij nu reeds zijn.

De heer G. Dorstman (Vlaardingen), vice-voorzitter van de J.O.V.D., geeft uiting aan de vreugde van de afvaardiging van de J.O.V.D. wederom een jaarvergadering van de V.V.D. te mogen bijwonen. Spr. maakt tevens van de gelegenheid gebruik om namens de J.O.V.D. erkentelijkheid te betuigen voor de medewerking, die men steeds van de zijde der V.V.D. mag ondervinden. Gaarne wil de heer Dorstman de V.V.D. gelukwensen met de behaalde verkiezingsoverwinning. Hier is geen sprake meer van een kleine verschuiving, want men dat in Nederland gewend is. De V.V.D. is in een klein aantal jaren van de 2e naar de 3e plaats gekomen.

Voorts wil spr. op enkele belangrijke punten wijzen. Allereerst op het feit, dat na de oorlog in Nederland één grote liberale partij is gevormd. Het moet voor de voorzitters van die partij een grote voldoening zijn, dat de verdeeldheid der vrijzinnigen van voor de oorlog nu tot een eenheid is geworden, die hierin haar kracht en vooruitgang vond. Dit kan als een positieve winst worden beschouwd. Maar deze winst is ook in de overige partijen een andere winst gaan waaien. De krachtige en eengezinde houding van de V.V.D. is hierop zeker van invloed geweest. Als derde belangrijk feit noemt spr. de grote aantrekkingskracht, die het liberalisme van nu op de jeugd uitoefent, hetgeen tot uitdrukking komt in het stijgende ledental van de J.O.V.D. In het afgelopen jaar is de J.O.V.D. met 52% gegroeid, terwijl daarentegen de socialistische jongerenroep "Nieuwe Koers" wegens gebrek aan voldoende belangstelling moest worden opgeheven. Men nationaal verechijnsel - aldus de heer Dorstman - is, dat succes altijd succes aantrekt. Dit houdt echter ook het gevaar in, dat men eraan gewend raakt. Voor het behoud van deze resultaten zal men moeten blijven vechten. Spr. wenst de V.V.D. alle kracht toe om haar beginselen verder uit te dragen en haar positie te consolideren.

De Voorzitter dankt de heer Dorstman voor zijn sympathieke woorden en verheugt zich met hem in de vrome groei en groei van de J.O.V.D.

Hierna vermeldt de Voorzitter de ontvangst van enkele berichten van verhindering, t.w. van mevrouw Ir. D.A.J. Scheltema-Conradi, lid van het dagelijks Bestuur, mevrouw D.A.M. Goudswaard-Linpscheer, lid van het Hoofdbestuur, Mr. Dr. C. Berkhouter, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, terwijl van mevrouw A. Portanier-de Wit een telegrafische wens voor een vruchtbaar congres werd ontvangen.

Aan de orde is vervolgens punt 3 van de agenda: Benoeming van de Notulencommissie voor de vergadering van 17 en 18 April 1950.

De notulen van de Buitengewone Algemene Vergadering van 10 Januari 1950 kunnen wegens overstelpte drukte op het partijsecretariaat nog niet aan de vergadering ter goedkeuring worden overgelegd. De Voorzitter stelt voor in de notulencommissie voor deze vergadering te benoemen:

mevrouw G. Hueso-Laming	-Bilthoven
J. Cooschalk	-Voorburg
A.J. Tom	-Zwolle.

De vergadering gaat met dit voorstel gaarne accoord.

Aan de orde is dan punt 4 van de Agenda:
Jaarverslag van de Secretaris (bijlage II).

./.

De heer D.W. Dettmeijer ('s Gravenhage), algemeen secretaris der Partij, merkt op, dat, waar het jaarverslag in de laatste jaren in tegenstelling tot vroeger vantevoren aan alle afdelingen wordt toegezonden, thans van voorlezing kan worden afgezien. In dit jaarverslag ontbreekt echter iets, welk verzuim apr. nu wil herstellen, n.l. het brengen van dank aan mevrouw van Everdingen en haar medewerkers en medewerkers op het algemeen secretariaat der Partij, die zowel in dit als in het vorig jaar zeer hard hebben gewerkt.

De Voorzitter sluit zich gaarne bij de woorden van de heer Dettmeijer aan. In het bijzonder drukke verkiezingsjaar dat achter ons ligt, heeft het Secretariaat veelal onder hoogspanning moeten werken. Met name gold dit gedurende de laatste verkiezingscampagne voor de heer van Vlaardingen, die nog extra zwaar belast werd door de zorg voor de arde televisie-uitzendingen. De voorbereiding daarvan nam zeer veel tijd in beslag en was uiterst vermoeiend. Alles is echter tot een goed einde gekomen, dank zij ieders inspanning.

De vergadering onderstreept deze woorden met een hartelijk applaus.

De Voorzitter dankt de heer Dettmeijer voor het uitbrengen van het jaarverslag en stelt de vergadering voor hieraan haar goedkeuring te hechten. De vergadering kan zich hiermede verenigen.

De Voorzitter gaat over tot punt 5 van de Agenda:
Rekening en Verantwoording en Jaarverslag van de Penningmeester.

./.

De penningmeester, de heer S.J. van den Bergh, leest dit verslag voor (zie bijlage III).

De Voorzitter dankt de penningmeester ten zeerste voor het uitgebrachte verslag en voor de wijze, waarop de financiën der Partij door hem worden beheerd.

Daarna wordt overgegaan tot punt 6 van de Agenda:
Verslag van de Commissie van Voorlichting over de Rekening en Verantwoording van de Penningmeester over het jaar 1958.

./.

De Secretaresse, Mevrouw Ir. M.H.F. van Everdingen, leest dit verslag voor (zie bijlage IV).

Uit de vergadering komen geen opmerkingen. De Voorzitter stelt derhalve voor décharge te verlenen aan de penningmeester van de Partij en van de Stichting "Vrijheid en Democratie" voor het door hem gevoerde beleid. Hij brengt een woord van dank aan de Commissie voor de door haar verrichte werkzaamheden en in het bijzonder aan de penningmeester en het bestuur van de Stichting "Vrijheid en Democratie" voor de wijze van beheer der financiën. Het is zeer verheugd, dat de partijfinanciën in zo goede handen zijn en verzoekt de vergadering deze waardering door een applaus te onderstrepen.

Punt 7 van de Agenda komt aan de orde: Benoeming van een Commissie van drie leden ter voorlichting van de Algemene Vergadering bij de behandeling van de Rekening en Verantwoording van de Penningmeester over het jaar 1959.

Voorgesteld wordt in deze commissie te benoemen als leden de heren:

Ir. J. F. Fock	-Teist
J. L. Smid	-Groningen
Dr. J. C. van Soelen	-Amsterdam

en als plaatsvervangende leden de heren:

C.W.Hago	-Delft
Ir.B.H. ter Kuile	-Mongelo
Ir.K.van der Pols	-Rotterdam.

De vergadering kan zich met dit voorstel verenigen.

Punt 6 van de Agenda luidt: Behandeling van enige voorstellen tot wijziging der Reglementen (zie bijlage V).

De Voorzitter deelt mede, dat uitsluitend van de afdeling Amsterdam een amendement op de wijzigingsvoorstellen werd ontvangen. Hij informeert of de vergadering behoefte gevoelt aan een artikelsgewijze behandeling der wijzigingsvoorstellen.

De heer S.Minco (Hilversum), sprekende namens de afdeling Hilversum betreurt, dat de voorstellen tot wijziging der Reglementen naar de Reglementencommissie zijn verzonden en niet in deze Algemene Vergadering ter discussie zijn gesteld. Het advies van de Reglementencommissie geeft n.i. niet de indruk, dat men seriously te werk is gegaan. De afdeling Hilversum heeft er zich tevens over verwonderd, waar toek op haar voorstel een wijziging der Reglementen in behandeling is genomen, dat de commissie geen behoefte heeft gevoeld nader advies van de afdeling in te winnen. Het namo gelat dit ten aanzien van een wijziging van de reductie van artikel 23 van de statuten en van artikel 7, lid 4 van het Reglement op de candidaatstelling voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Het deze laatste wijziging betreft betreurt de afdeling het zeer, dat in het gewijzigde artikel de mogelijkheid wordt neergelegd om van schriftelijke stemming in de Verkiezingsraad af te stappen.

De heer Dr.J.C.van Zoelen (Amsterdam) sluit zich aan bij de laatste opmerking van de vorige spreker. Hij meent te moeten aandringen op schriftelijke stemming over de besluiten in de Verkiezingsraad, en stelt voor artikel 7, lid 4 van het bedoelde reglement aan te vullen met de zin: "De besluiten van de Verkiezingsraad worden genomen bij schriftelijke stemming". De vergaderingen van de Verkiezingsraad zullen hierdoor wel eens wat tijdrovend zijn. N.i. moet dit bezwaar echter ondergeschikt zijn aan het grote belang van schriftelijke stemingen.

Bij afwezigheid van de voorzitter der Reglementencommissie, mevrouw Ir.P.A.J.Scheltens-Conradi te Haarlem, beantwoordt mevrouw Ir.M.H.S.Dattmeijer-Jebberton te 's Gravenhage, secretaresse der Commissie, de eerste spreker.

De beschuldiging van de heer Minco als zou de commissie niet seriously zijn te werk gegaan, moet zij zeer heelst van de hand wijzen; men heeft over de voorstellen zeer langdurig vergaderd. Met betrekking tot een wijziging van artikel 23 der statuten was de commissie met inbegrip van Ir.van Halbe, die de afdeling Hilversum vertegenwoordigde, van mening, dat het niet wenselijk is alleen hiervoor een wijziging in de statuten aan te brengen. De reductie van het bedoelde artikel zou slechts bij een eventuele noodzakelijke herziening der statuten gewijzigd kunnen worden.

De Voorzitter is met betrekking tot het voorstel van de afdeling Amsterdam van oordeel, dat het niet noodzakelijk is, dat over de besluiten van de Verkiezingsraad schriftelijk wordt gestemd. Het feit, dat men zijn stem "geheim" wil uitbrengen speelt hierbij een rol. Persoonlijk en principieel heeft spr. echter heelst geen bezwaar tegen mondelinge stemming. De reden, dat het door de afdeling Amsterdam voorgestelde amendement moet worden afgewezen is gelegen in de volstrekte onmogelijkheid

voor de Verkiezingsraad om over alle plaatsen, b.v. ook de lagere, schriftelijk te stemmen. Een dergelijke procedure zou ongelukkig tijdrovend zijn en daardoor in de praktijk niet uitvoerbaar, terwijl z.i. ook niemand wil verlangen, dat over deze plaatsen schriftelijk wordt gestemd. Spr. zou de vergadering willen adviseren de wijze van stemming aan de verkiezingsraad over te laten, waartoe de door het Hoofdbestuur voorgestelde redactiewijziging zeer geschikt is.

De afdeling Amsterdam trekt haar amendement in. Naar verder geen bezwaren uit de vergadering naar voren komen stelt de voorzitter voor het door de Reglementencommissie uitgebrachte advies ten aanzien van de voorstellen tot wijziging van de Reglementen, alsmede het aanvullend voorstel van het Hoofdbestuur met betrekking tot artikel 7, lid 4 van het Reglement op de Candidaatstelling voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te volgen.

De vergadering kan zich hiernaede verenigen.

De Agenda vermeldt als punt 3: Voorstel van de Kamer-Centrale van Kamer tot instelling van een vaste commissie voor werknemersbelangen binnen de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, mede teneinde na te gaan of de oprichting van een verbond van vrije werknemers op basis van de positie van de werknemer in een staatkundig bestel op modern liberaal niveau geëffectueerd kan worden.

De heer C.C. Coxkens (Castricum) wil op het ingediende voorstel enige toelichting geven. Vele der aanwezigen -zo zegt hij- zullen wellicht reeds geconfronteerd zijn geweest met de omstandigheid, dat het de geestverwante werknemers in de Partij ontbreekt aan de mogelijkheid om toe te treden tot een vakcentrale, wier beginselen niet strijdig zijn met onze liberale opvatting. Het feit doet zich voor, dat overtuigde liberalen lid zijn van vakcentrales als het N.V.V. en het C.N.V., zulks uit zakelijke overwegingen.

Voorzover bekend heeft de Partij zich nog niet beziggehouden met het nauwkeurig ontlijnen van de begripsbepaling op welke programmapunten een vakcentrale geygrondvest dient te zijn om aanvaardbaar geacht te kunnen worden.

Ook in de afdeling Castricum maakte zich dit probleem kenbaar, toen na afloop van een gehouden verkiezingsvergadering een tweetal arbeiders zich als lid aansloot en daaraan onmiddellijk de vraag knoopte: "Bij welke vakcentrale moet ik mij nu melden?" De afdeling Castricum had als spreker voor deze vergadering de heer Witmeester uitgenodigd en na overleg met de spreker werd als antwoord op deze vraag gegeven, dat een liberaal getinte vakcentrale op dit moment nog niet aanwezig was doch dat de grote vooruitgang der V.V.B. ontogenetisch zou kunnen leiden tot het effectueren van een dergelijke centrale. Het probleem werd opnieuw opgeworpen in een vergadering van de Kamer-Centrale van Helder, waar unaniem de kwestie zo belangrijk werd geacht, dat dit heeft geleid tot het nemen in bespreking zijnde voorstel. Alvorens dit voorstel bij het Hoofdbestuur der Partij in te dienen heeft onze afdeling een onderzoek ingesteld naar de ontwikkelingen in het verleden, welke zo weinig effect heeft verregen. Dit onderzoek heeft ons overtuigd van de noodzaak van het voorstel om te komen tot instelling van een vaste advies-commissie voor werknemersbelangen ten dienste van de Partij. Deze commissie zal tot taak moeten hebben op zeer korte termijn, in ieder geval binnen zes maanden, aan de Algemene Vergadering advies uit te brengen ten eerste over de grondslagen, waarop een vakcentrale dient te worden

gevestigd, uitgaande van de beginselen vastgelegd in het beginselprogramma der Partij. Als tweede taak zal deze commissie zich dienen te beraden over de wijze, waarop een vakcentrale, die aan deze grondslagen voldoet, kan worden geïmplementeerd; een dergelijke vakcentrale zou naar de mening van de afdeling Coöperatie overigens als onafhankelijk van de Partij moeten worden beschouwd.

In het uitbrengen van het rapport door de commissie kan de Algemene Vergadering haar standpunt bevestigen. Spr. ziet de taak van deze commissie als een zeer belangrijke en urgente. Wanneer de V.V.B. bij de lanverkiezingen 1933 niet ongeveer 750.000 stemmen op zich te vereenigen, zal men moeilijk blijven beweren, dat dit een partij is van uitsluitend werkgevers en hen, die het vrije beroep uitoefenen. Het probleem der vakcentra is ook daarom zo belangrijk, omdat van de Nederlandse werknemers slechts 40% georganiseerd is en hiervan slechts 35% in erkende vakcentrales.

De heer Gerkens meent, dat de ontwikkeling economisch, maatschappelijk en industrieel in het oog genomen moet worden. De toenemende specialisatie enerzijds en de toenemende concentratie anderzijds hebben een zgn. "Gordia knoop" doen ontstaan. Spr. kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat juist binnen deze groepering, die met name die werknemers omvat, die een bepaalde grotere verantwoordelijkheid dragen, zich degenen bevinden, die geneigd zullen zijn zich bij een geestverwante vakcentrale aan te sluiten.

Het klez zou spr. de vergadering willen verzoeken steun te verlenen aan het voorstel om over te gaan tot het instellen van een vaste adviescommissie voor werknemersbelangen.

De heer Dr. J. C. van Zoelen (Amsterdam) deelt mede, dat het voorstel van de Centrale Den Helder punt van bezinking heeft uitgemaakt in een ledenvergadering der afdeling Amsterdam. Algemeen verhoude men zich erover, dat dit onderwerp door de Centrale Den Helder was aangeroerd en wari een grondige bestudering ervan gewenst geacht. Wel zal moeten worden voorkomen, dat zij de richting opgaan van de bepaalde werknemersverenigingen die via de partijpolitiek de regeringspolitiek kunnen doorkruisen en de parlementaire democratie ondermijnen. Daarom stelt de afdeling Amsterdam voor over te gaan tot "instelling van een studiecommissie, die nagaat op welke wijze de werknemers hun belangen kunnen behartigen volgens liberale beginselen". Gedacht werd aan een commissie ad hoc, die op dit punt advies uitbrengt.

De heer Dr. J. D. de Hoock ('s Gravenhage) stelt het eveneens meer op prijs, dat de Centrale Den Helder deze kwestie naar voren heeft gebracht. Spr. is het eens met de heer van Zoelen wat betreft de nadelen van een binlin; van de partij wat een liberale vakvereniging; hij meent het echter wel noodzakelijk, dat de Partij zich op dit voorstel bezint. De vorm, waarin het voorstel van de Centrale Den Helder is gegoten acht spr. wel wat te verregaand. Namens de afdeling Den Haag zou hij dit voorstel willen doen luttelen "instelling van een vaste commissie van de V.V.B. voor werknemersbelangen, mede teneinde na te gaan of de oprichting van een verband van werknemers op basis van de positie van de werknemer in een staatskundig bestel op liberale grondslag gewenst is en zo ja, of deze oprichting dan verwezenlijkt zou kunnen worden."

De heer J. Gosschalk (Voorburg) licht toe, dat de afdeling Voorburg in haar ledenvergadering zich eveneens over het voorstel van de Centrale Den Helder heeft beraden. Men achtte de waarde van dit voorstel zeer groot, voerderset dat men tot praktische resultaten kan komen. Het een niet-juiste opzet zou het doel walgens voorbij kunnen worden geschoten. Er

zijn n.l. organisaties -aldus spr.- die reeds jaren lang de belangen behartigen van groepen aangeslotenen, heteroog wat betreft hun levensbeschouwing, geloofsvertaling en politieke gezindheid, maar tezamen toch een belangengemeenschap vormend, doordat zij b.v. de overheid als werkgever hebben. De macht van dergelijke organisaties, die gebaseerd is op het relatief grote aantal leden moet men als tegenwicht van de macht van bepaalde politieke organisaties niet onderschatten. De strijd b.v. tegen de drie n.g. wille in het lijkegeorganiseerd Overleg voor Ambtenarenzaken is door zo'n organisatie -het Ambtenarencentrum- met zeer veel succes gevoerd. Zij heeft weten te bereiken, dat grote groepen ambtenaren zich niet verplicht zagen aansluiting te zoeken bij een uitsluitend politiek georiënteerde bond, en de beslissing van hun belangen in het lijkegeorganiseerd Overleg verdoord te weten.

Terugheroepende tot zijn uitgangspunt wil spr. opmerken, dat, indien besloten zou worden tot een verbond, als door de Centrale van Helder bedoeld, op basis van de positie van de werknemer in een liberaal georiënteerd staatsdienstbestel, het gevaar onder ogen moet worden gezien, dat het aantrekken van liberale werknemers in de ambtenarenwereld wel eens zou kunnen geschieden ten koste van de zeer heteroog samen gestelde niet-politieke organisaties het Ambtenarencentrum en de Centrale van Hogere Ambtenaren. Het gevolg zou kunnen zijn, dat het nieuwe verbond te weinig ambtenaren als lid zou hebben en in het Georganiseerd Overleg voldoende gewicht te hebben, terwijl aan de andere kant het Ambtenarencentrum en de Centrale van Hogere Ambtenaren door het verlies van liberale leden zouden verzwakken wat de sterkte van hun stem betreft. Gezamenlijk tellen deze organisaties 30.000 leden, die voor een aanzienlijk deel geen V.V.D.-er zijn. Een groot V.V.D.-verbond van ambtenaren zal waarschijnlijk als zodanig voorlopig geen entree hebben en ook niet willen hebben in het Ambtenarencentrum; het onttrekken van liberale ambtenaren aan deze beide organisaties betekent dus wel een verzwakking van deze gelederen waartegenover geen compensatie in de vorm van een machtige liberale ambtenarenbond zou staan.

Spr. wil dit punt gaarne in de belangstelling van de in te stellen commissie aanbevelen. De afdeling Voorburg is overigens wel voorstandster van de idee, die aan het voorstel van de Centrale van Helder ten grondslag ligt, doch zij meent, dat voorkeur verdient een federatief verband van diverse organisaties, die op liberale grondslag zullen steunen en die elk een bepaalde groep van werknemers met gelijkgerichte belangen zullen omvatten, waarin de georganiseerden zich als zodanig thuis voelen en dus de hand, waarop Hen Helder in zijn voorstel doet, ook werkelijk zien en voelen. In dat geval geeft de afdeling een voorstel tot realisatie meer kans, dan van haar gestreefd wordt naar de stichting van één grote bond, waarin alle vrije werknemers zullen zijn verenigd.

Voorts stelt de heer Goschall voor de aan de in te stellen commissie te verlenen opdracht niet te bepalen tot het voorstel van de Centrale van Helder, doch deze ruim te stellen, zodat de commissie meer aanslag heeft bij het opstellen van haar plan. Tevens zou spr. gaarne verzoeken of het niet mogelijk is de Teldorstichting over dit onderwerp advies te vragen.

De heer Th.C. van Angeren (Arnhem) vestigt de aandacht der vergadering op het feit, dat er volgens het milienstelsel niet drie, doch vier vakcentrales zijn, n.l. het H.V.V., de K.A.B., het C.N.V. en de Nederlandse Vak Centrale. In de laatste zijn vele organisaties verenigd, die niet erkend worden, maar toch graag verband willen zijn. In de afdeling Arnhem ziet men een zeer groot gevaar in het stichten van een vakvereniging op liberale grondslag; men vreesd voor de politieke invloed, die, evenals bij de andere partijen, zich zal willen doen gelden. De afdeling is wel voorstandster van contacten met vaknemers in partijverband, maar vraagt zich af, of dit niet op andere wijze dan de stichting van een vakvereniging tot stand kan komen, b.v. via de middenstandscommissie, de landbouwcommissie en door het instellen van een commissie ter voorlichting van het loofbestuur en de lidorganisaties.

Memorand meent spr. namens de afdeling Arnhem een vierde vakcentrale naast de bestaande drie milien te moeten afwijzen en onderstrept dit door een passage voor te lezen uit een door hem ontvangen brief van de Nederlandse Vak Centrale, waarin men de suggestie van een liberale vakvereniging van de hand wijft.

Namens de afdeling Bloemendaal sprekend, deelt de heer H.H.H. Wilmsa mede, dat de afdeling zich heeft afgevraagd, wat het uiteindelijke doel is van het onderhavige voorstel. Zij is tot de conclusie gekomen, zoals uit de toelichting valt te lezen, dat dit is "een gunstige en reële beïnvloeding van ons ledental". Ook de afdeling Bloemendaal niet in, dat, gezien het aantal op de V.V.D. uitbrechte stemmen bij de laatste verkiezingen, het ledental der partij te laag is. Zij vraagt zich echter af, of de remedie hiertegen moet worden gevonden in het oprichten van een liberale vakcentrale en zo ja, of de remedie niet eerder zal blijken te zijn dan de kaart. Voorts vraagt zij zich af, of de werknemers wel gedient zullen zijn van een onder invloed van de V.V.D. op te richten verbond. Het voorstel van de Centrale Ben Helder heeft reeds de aandacht van de pers getrokken; het is de vraag, of wij nu niet de schijn op ons laten, terwijl van de leidsmanafsluening de vrije werknemersbelangen te willen gaan behartigen, daarbij voedsel geeft van de tabel, dat de V.V.D. een werkgeversorganisatie is.

Ondanks de vele bezwaren -aldus spr.- meent de afdeling Bloemendaal toch, dat het onjuist zou zijn zich zonder meer te verzetten tegen het voorstel van de Centrale Ben Helder. De afdeling heeft dan ook geen bezwaar tegen het instellen van een vaste commissie voor werknemersbelangen binnen de V.V.D., maar zou vooralsnog niet verder willen gaan en eerst de Helderstichting willen verzoeken een studie te maken van de al of niet wenselijkheid voor de V.V.D. en over te gaan tot oprichting van een verbond van vrije werknemers.

De heer H.H.J. Dubbeldan (Vlaardingen) geeft aan, dat de afdeling Vlaardingen met grote vreugde heeft kennis genomen van het voorstel van de Centrale Ben Helder. Reeds te lang -aldus spr.- heeft de partij zich van de arbeidsproblemen geïstenciford, waardoor het begrip veldspartij geen begrip werd, in tegenstelling tot b.v. België. De ledenlijsten der afdelingen wijzen toch wel zeer duidelijk uit, dat het aantal leden uit arbeiderskringen te verwaarlozen is. Het is van het allergroutste belang, dat wij

thans tot actie komen. Uit de verkiezingsuitslagen is gebleken, dat ook vele arbeiders zich tot onze partij aangetrokken voelen, doch dit is nog slechts een fractie van het aantal, dat gelot op onze beginselen in onze kringen zou thuishoren. De socialisten hameren steeds weer op hetzelfde aansbeeld. De heer Voskuil en zijn persvrienden verwijten ons in hun onzinnelijke pennaarvuchten, dat wij een partij voor kapitalisten zijn, hetgeen door de verkiezingsuitslagen toch wel duidelijk weerproven is. Wanneer de IVVA gelijk zou hebben en al deze V.V.B.-kiesers groot-kapitalisten zouden zijn, dan zou de V.V.B. vermoedelijk de wereldkapitaalmarkt kunnen beheersen! Het is acht het droevig, dat in IVVA-kringen nog dergelijke verkalkte ideeën leven.

Niet verkalkt, maar fris, noemt hij het initiatief van Den Helder, dat getuigt van gevoel voor realiteit, vooral ook, omdat het voor een liberaal socia!lisme zal zijn zich te organiseren in een van de drie erkende vakbonden. De heer Dubbeldam het uitteen, dat in ons land, buiten de erkende vakbonden, de I.A.B. het KVV en CNV, geen andere vakbond wordt erkend, waardoor het een elanrijn deel van ons volk onmogelijk wordt gemaakt zijn stem via een vakbond te uiten. Reeds geruime tijd wordt er door een vakcentrale vergeefse strijd voor erkenning gevoerd, maar tegen een zo krachtig bolwerk als dat van de grote drie is geen eerlijke strijd mogelijk. Het wordt evenwel de hoogste tijd, dat wij ons ernstig gaan verdiepen in de materie betreffende de vakbeweging. Dit zal geen gemakkelijke taak zijn, maar de overheersende monopoliepositie van de grote drie roept on bezinning.

De heer Dubbeldam vestigt er de aandacht op, dat de liberale jongeren reeds enige tijd geleden zijn begonnen met het bestuderen van de vakbeweging in Nederland. Binnen de J.O.V.D. werd hiertoe in 1957 een commissie ingesteld. Deze commissie heeft verscheidene malen contact gehad met vakverenigingsleiders; uit de opgedane ervaringen distilleerde men een resolutie, die op het congres te Aaen in 1958 werd aangenomen. Gezien het grote belang der materie werkt de commissie nog steeds door. Tijdens de laatste verkiezingen is wel overduidelijk gebleken, dat een zeer groot aantal jongeren, voor het overgrote deel werknemers, zich tot het liberalisme aangetrokken voelen. Ook bij het werk in de partij spelen de jongeren een belangrijke rol, zij geven steeds van groot enthousiasme blijk. Gezien de waardering, die van de zijde van het Hoofdbestuur voor deze voortvurende ontwikkeling bestaat, zou het epr. wenselijk voorkomen, indien ook een jongere actief in het werk van de in te stellen commissie zou worden betrokken. Het de Algemene Vergadering hiertoe willen besluiten; dat is de indiening van een motie, die de afdeling Vlaarlingen hierover had opgesteld, overbodig geworden. In dat geval is het wel gewenst, dat het te verkiezen lid uit de J.O.V.D. commissie voor deze commissie zal bedenken, omdat niet de indruk zal worden gewekt, dat de J.O.V.D. een pressure group binnen de partij zou zijn.

De Voorzitter deelt mede, dat door het Hoofdbestuur een vaste commissie zal worden ingesteld, die zich met het door de Centrale Den Helder opgeroepen probleem zal bezig houden. Ook bij het Hoofdbestuur bestaat twijfel of het wel gewenst is een liberaal vakbeweging in het leven te

roepen. Daaron zal de commissie alle aspecten van het vraagstuk zonder vooroordeel moeten bezien. Maar de mening van de voorzitter geeft het voorstel van de afdeling Den Haag het best de bedoeling van de in te stellen commissie weer, zodat de redactie zou kunnen worden aangehouden. Spr. meent echter niet, dat het onderzoek aan een bepaalde termijn moet worden gebonden. Het door de heer Abbeldam geuite verzoek, om in deze commissie ook een lid van de J.O.V.D. op te nemen, zal in gunstige overweging worden genomen.

De heer Dr. J. D. de Roock ('s Cravenlago) zou gaarne zien, dat de commissie in de eerstvolgende algemene vergadering een interim-rapport overlegde betreffende het resultaat van haar studie.

De Voorzitter antwoordt, dat het hier geen eenvoudige materie betreft; hij hoopt, dat het de commissie zal gelukken tegen de volgende algemene vergadering met een rapport te komen.

Punt 13 van de Agenda: Bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur, komt vervolgens aan de orde.

De afdeling Amsterdam heeft bij dit agendapunt een motie ingediend, luidende:

"De afdeling Amsterdam van de V.V.D. stelt voor punt 10 van de agenda van de jaarvergadering van de partij op 17 en 18 april 1950, luidende "Bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur", reeds thans en/of in de naaste toekomst te verplaatsen naar een zodanig punt van de agenda, dat dit onderwerp in alle rust en zonder in tijdnood te geraken kan worden besproken".

De Voorzitter deelt naar aanleiding van deze motie mede geen bezwaar te hebben dit agendapunt in alle rust af te handelen. Hij heeft niet de inszuk gekregen, dat dit punt bij vorige vergaderingen in het gedrang is gekomen.

De heer H. H. H. Wilms (Bloemendaal) heeft met enige teleurstelling geconstateerd, dat het vraagstuk van de p.b.o. en de "schoppen" geen punt van bespreking in deze vergadering zal uitmaken. De afdeling Bloemen daal had gehoopt, dat dit wel het geval zou zijn, tenzeer daar haar door het partijsecretariaat bij schrijven van 19 December 1949 in antwoord op een brief van 17 December 1949 was medegedeeld, dat door het Hoofdbestuur een commissie ter bestudering van het p.b.o. vraagstuk was ingesteld en dat de resultaten van het onderzoek van die commissie na bespreking in de partijraad ter kennis van de algemene vergadering zouden worden gebracht. Spr. beseft zeer wel, dat de voorbereidingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zeer veel tijd in beslag genomen hebben, zowel van Kamerleden als van Hoofdbestuurleden en van het partijsecretariaat, doch hij wil er wel op wijzen, dat het hier een zeer belangrijk vraagstuk betreft, dat momenteel in het centrum van de belangstelling staat. Zowel uit hetgeen de Voorzitter bij de jongste algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer als het standpunt der Kamerfractie t.o.v. dit vraagstuk bekendmaakte, als uit hetgeen punt 11 van het Urgentieprogramma aangeeft, meent spr. te moeten constatieren, dat het Hoofdbestuur en de Kamerfractie onder zekere voorwaarden, n.l. geen dwang, geen bezwaar hebben tegen de p.b.o. en de verschillende "schoppen". Dit zou aldus de heer Wilms- in 1945, 1946 en desnoeds in 1947 begrijpelijk zijn geweest, in 1950 zou men zich moeten afvragen of dit niet wat te simplistisch is gezien. Wanneer juist is,

wat Dr Drees in zijn boek "Van Mei tot Mei" schrijft, n.l. "dat de p.b.o. is gegreid uit de doelstellingen van de oude Nederlandse Volksbeweging", dan kon het wel niet anders, gezien vooral de na-oorlogse rooms-rode samenwerking, of de p.b.o. en de "schappen" zouden zich in staats-socialistische of coöperatieve zin ontwikkelen. De heer Drees wijst er daarbij op, dat een aantal liberalen als de heer Fockema Andreae en de heer Bouwes aan de totstandkoming van het sociaal program van de Ned. Volksbeweging hebben meegewerkt. In hetreun Mr Van Dijk in "Vrijheid en Democratie" van 22 November 1953 over het landbouwschapen de heer Bouwes heeft geschreven ziet spr. min of meer een Levestiging van hetreun Dr Drees in zijn boek schrijft. Spr. heeft zich te verklaren, dat hij geenszins een maat wil werpen op deze beide, door de heer Drees genoemde liberalen, maar de tijden en omstandigheden zijn sindsdien veranderd.

Het is niet de bedoeling van de afdeling Bloemendaal het p.b.o.-vraagstuk bij dit standpunt in discussie te brengen. Men heeft echter sterk de indruk gekregen, dat in de boezem van de V.V.D. geen eensgezindheid t.a.v. de p.b.o. bestaat en dat klaarheid in dezen gewenst en zelfs urgent is. Het komt mij voor - aldus spr. - dat het voor de binnenkort nieuw optredende Kamerfractie toch wel aangenaam zal zijn te weten, hoe de V.V.D. staat tegenover de p.b.o. en de "schappen", al zal zij zich aan dit standpunt niet rebonden voelen. Dit nam van de afdeling Bloemendaal verzoekt hij het daarheen te leiden, dat spoedig de Algemene Vergadering, waarop in het schrijven van 13 December 1953 wordt gedomd, zal kunnen worden belegd.

De heer J.B. Brons (Groningen) wil naast de verheugende verkiezingsuitslag ook de groei van de partij onder de aandacht brengen. Wanneer hij zich de vrang stelt, of men bij onze partij werkelijk van een "volkspartij" kan spreken, dan meent hij deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. De redon hiervan is gelegen in het feit, dat wij nog te weinig worden begrepen door hen, die met ons van onze partij een Volkspartij moeten maken. Spr.'s critiek richt zich dan ook tegen de propaganda van de partij, zoals bij de laatste Kamerverkiezingen gevoerd, en met name tegen de louze "Tegen het socialisme". Deze heeft enorm veel kwaad gedaan en z.i. veel stemmen gekost. Men moet erom denken, dat de gemiddelde kiezer niet denkt in politieke stelsels, zoals liberalisme en socialisme, maar in politieke actualiteiten en werkelijkheden. Reacties als "wij zullen nu weer afbreken, wat met is opgebouwd" kwamen veel voor. "Socialisme" werd vaak gelezen als "sociale maatregelen, sociale wetgeving". Een dergelijke louze werkt of 100% goed, of 100% fout. Dit laatste nu is het geval geweest, zowel in het noorden als in het zuiden van het land bij de kleine werkmemers. Ook van verdere publicaties meent spr., dat vaak te hoer "geschoten" werd, wanneer wij positief onze boezingen verkondigden wij stellen ons hierbij te veel in op onze eigen (leidende) kring. Het gevolg is, dat onze taal in brede kringen niet voldoende wordt verstaan. Spreken wij een verstaanbare taal, en spr. denkt hierbij b.v. aan de heer Van Niel in zijn radiotoespraken, dan zijn wij te negatief en hebben het te veel over "die boze socialisten". Deze zijn onze aandacht niet meer waard; wij hebben echter wel rekening te houden met hun jarenlang intensief gevoerde propaganda, die aan het liberalisme een bepaalde klank heeft gegeven. Hiervan zullen wij het nu weer moeten zuiveren.

De heer Brons stelt voor de Felderastichting een opdracht te verlenen tot analyse van onze partij en van onze kiezers op sociologisch/social-psychologische wijze.

Spr. wil besluiten met de opmerking, dat het geenszins zijn bedoeling is geweest afbreuk te doen aan het vele werk,

dat door het Hoofdbestuur en zijn medewerkers ten behoeve van de verkiezingen is verricht. Hij heeft willen proberen een bijdrage te leveren om te komen tot het doel, dat ons allen voor ogen staat, n.l. een grote, bloeiende Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, gebaseerd op het moderne liberalisme.

Ook de heer F.B. v.d. Velde (Tolsward) heeft na een woord van dank aan het Hoofdbestuur voor het vele, in verband met de verkiezingen verrichte werk, enige kritiek op de gevoerde propaganda. Hij noemt speciaal de stunt met de suikerzakjes met opdruk "Koopt geen rode kat in de zak, stemt V.V.D.", terwijl ook de platen met de verkiezingslouze "Tegen het socialisme" voor gebruik in Friesland ongeschikt werden geacht. Men heeft hier uitsluitend de platen met de boeltonis van de voorzitter gebruikt.

De heer v.d. Velde zou bij volgende verkiezingen t.a.v. de propaganda een wat nauwer regionaal contact willen bepleiten.

De heer H. Tolman (Lunteren) bepleit eveneens in humoristische trant het plagen van intensiever overleg bij de propaganda voor toekomstige verkiezingen.

De heer Drs G.C. de Haan (Vlaardingen) heeft enkele opmerkingen.

In de eerste plaats meent hij, dat de uitslagen der gemeenteradeverkiezingen niet tot richtenoer bij de jongste Kamerverkiezingen hadden mogen strekken.

In de tweede plaats zijn bij deze verkiezing z.i. te weinig jongere kandidaten op verkiesbare plaatsen gesteld. Hier was zeker plaats geweest voor 4 of 5 jongeren, die dan onder leiding der oudere Kamerleden zich in het werk der Kamer hadden kunnen inwerken.

Voorts betreurt spr. het, dat de propaganda voor de verkiezingen negatief was ingesteld. Hij zou daarom het Hoofdbestuur in overweging willen geven voor de toekomst een speciale commissie in het leven te roepen, die onafhankelijk van het Hoofdbestuur de propaganda organiseert. In de komende tijd zal onze partij door middel van radio en televisie meer van zich kunnen doen spreken dan in het verleden. Dat is van groot belang, dat hierbij dan ook die personen naar voren komen, die op grond van hun persoonlijkheid en hun kwaliteiten naar voren gebracht behoren te worden.

In de vierde plaats meent de heer De Haan, dat het nuttig zou zijn om na te gaan, wat het kiezersvolk nu eigenlijk wil. Op dit punt zou een research gedaan moeten worden.

De heer S. Minco (Silversum), verwijzende naar hetgeen de penningmeester daarstraks heeft voorgelezen uit "De Waarheid", is van mening, dat wanneer onze verkiezingsactie op buitenstaanders de indruk heeft gemaakt, dat hiermede een bedrag van 3 miljoen zou zijn geweest, dit te danken is aan de activiteit van de propagandist, de heer Van Vlaardingen en van het partijsecretariaat. Besondaaks gelooft hij wel, dat het goed is bij deze propaganda een waarschuwende vinger op te heffen. Spr. leest voor wat het Vakblad voor Keelars over de propaganda van de V.V.D. zegt. O.a. noemt men hier de advertenties van de V.V.D. "van een verbijsterende ouderwetsheid en enkeloosheid". In de plaat "Tegen het socialisme" meent men een Russische inslag te onderkennen.

Met erkenning en waardering voor het vele voor deze propaganda verrichte werk meent de afdeling Hilversum, dat hier een waarschuwend woord wel op zijn plaats is.

De heer Mr P. Nagtegaal (Amsterdam) licht de door de afdeling Amsterdam ingediende motie nader toe. Spr. meent toch wel, dat er in de voorgaande jaren momenten zijn geweest, dat dit agendapunt - de bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur - in de verdrinking is gekomen. Het beleid van het Hoofdbestuur zou meer in het licht moeten worden gesteld. Dit is niet wettelijk, omdat dit punt in besloten vergadering moet worden behandeld. Vast is het onmogelijk de besprekingen de volgende dag voort te zetten, omdat de vergadering dan weer openbaar is. Vanavond lijkt de behandeling van dit agendapunt nogal vlot te verlopen; wanneer men echter de agenda beslist, zou men zich kunnen voorstellen, dat het ook zo had kunnen lopen, dat dit onderdeel ervan niet zo tot zijn recht was gekomen als de bedoeling is. De heer Nagtegaal zou willen voorstellen de agenda voor de Algemene Vergadering in de toekomst in die zin te wijzigen, dat het beleid van het Hoofdbestuur onmiddellijk nadat de verschillende jaarverslagen zijn behandeld aan de orde wordt gesteld. Hij meent, dat een punt als b.v. de behandeling der wijzigingsvoorstellen met betrekking tot de besprekingen - thans punt 8 van de agenda - zonder bezwaar naar een later tijdstip op de avond had kunnen zijn verschoven en eventueel ook de volgende dag zou kunnen worden afgehandeld. Spr. verzoekt de Voorzitter de mening van de vergadering ten aanzien van het voorstel van de afdeling Amsterdam te vragen, omdat bij een eventueel gunstige beslissing hiermede bij de eerstvolgende Algemene Vergadering kan worden rekening gehouden.

De Voorzitter antwoordt de heer Nagtegaal, dat hij niet de indruk heeft, dat bij de huidige indeling der agenda de bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur in het gedrang komt. Hij wijst erop, dat andere agendapunten even belangrijk zijn, zodat de voorgestelde wijziging z.i. niet gemotiveerd is. Men heeft dit onderdeel van de agenda thans rustig kunnen afwerken; zou men in tijdsnood geraakt zijn, dan had de bespreking morgen kunnen worden voortgezet. Op grond hiervan meent de Voorzitter, dat een voorstel als door de afdeling Amsterdam bepleit, niet door de vergadering in behandeling behoeft te worden genomen.

De heer Wilms antwoordend, wijst de Voorzitter erop, dat de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie een veelbesproken vraagstuk in onze partij is. Thans maakt een door het Hoofdbestuur ingestelde speciale commissie studie van dit probleem. Zij zal t.z.t. hieromtrent een rapport uitbrengen, dat dan in een der volgende Algemene Vergaderingen in behandeling kan worden genomen. De afdeling Bloemendaal kan op deze gang van zaken gerust zijn.

De heer Irens antwoordend, die gevraagd heeft de Feldersstichting opdracht te verlenen tot analyse van onze partij en onze kiezers, deelt de Voorzitter mede, dat het Hoofdbestuur de Feldersstichting geen opdrachten kan verstrekken. Wel kan het een verzoek tot deze stichting richten. De Feldersstichting toch is een op liberale grondslag gebaseerde wetenschappelijke instelling ter onderzoek van verschillende problemen; zij heeft echter geen enkele binding met de partij.

Wat de uitslag der verkiezingen betreft meent de Voorzitter, dat men hierover alhoewel tevreden kan zijn. Voor spr. was zij een grote verrassing. Hij is erkentelijk voor de waarderende woorden t.a.v. de verkiezingspropaganda tot het Hoofdbestuur gericht; er zijn echter ook andere geluiden vernomen. Over de wijze van de te voeren verkiezingscampagne zal altijd verschil van mening blijven bestaan. Dat het gebruiken van b.v. andere verkiezingsplaten tot betere resultaten zou hebben geleid is evenmin te bewijzen als het omgekeerde. Ons Verkiezingsmanifest gaf duidelijk aan, dat wij op een keerpunt stonden en dat in een volgende periode geen sprake mocht zijn van herstel van de brede-basis. Dit wilden onze verkiezingsplaten tot uitdrukking brengen. Spr. is het niet eens met hen, die de leuze "Tegen het socialisme" een negatieve leuze vinden. Hij acht deze wel degelijk van positieve aard.

De uitingen der politieke tegenstanders moet men niet te zwaar opnemen, en men moet er zich vooral niet door van de wijs laten brengen.

De heer Minco wil spr. antwoorden, dat de Partij zich bij haar verkiezingscampagne heeft verzekerd van de medewerking van een eerste klas reclamebureau; zij is ervan overtuigd, dat de verzorging der reclame hier in goede handen was.

Het verwijt van de heer De Haan, dat te weinig jongere kandidaten op verkiesbare plaatsen zijn gesteld, behoort het Hoofdbestuur zich niet aan te trekken. De buitengewone Algemene Vergadering van 10 Januari j.l. heeft de kandidatenlijsten vastgesteld en op deze lijsten komen wel degelijk jongeren voor. Bovendien behoort het jongste lid der Kamer tot onze Partij.

Het instellen van een speciale commissie, onafhankelijk van het Hoofdbestuur, tot regeling der propaganda acht de Voorzitter niet juist. Wanneer men vindt, dat het Hoofdbestuur zijn taak niet naar behoren vervult, dan moet men het Hoofdbestuur naar huis zenden, doch niet een commissie instellen, die de propaganda buiten het Hoofdbestuur om zal regelen. De Voorzitter meent echter niet, dat het Hoofdbestuur bij de verkiezingscampagne in gebreke is gebloven. Er zullen natuurlijk fouten zijn gemaakt, maar men heeft getracht het in kort tijdsbestek zo goed mogelijk te doen.

Al was er bij de verkiezingsvoorbereidingen wel eens verschil van opvatting over de uitvoering van een of ander onderdeel van de propaganda, in het algemeen was men in de Partij toch van éénzelde geest bezielde. Dit maakt, dat wij met voldoening kunnen terugzien op de gevoerde campagne, die op een hoog peil heeft gestaan. Voornamelijk heeft de Voorzitter de overtuiging, dat, wanneer men de kiezers in eenvoudige en duidelijke taal de liberale beginselen uiteenzet, hiermede zeer goede resultaten worden bereikt. De Partij moet thans trachten de behaalde winst te consolideren.

Vervolgens stelt de Voorzitter aan de orde punt 11 van de Agenda: Rondvraag.

De heer J. Gosschalk (Voerburch) doelt mede, dat in de algemene vergadering van de afdeling Voerburch de propagandistische waarde, die van "Vrijheid en Democratie" uitgaat, ter sprake is gekomen.

Vele leden van deze afdeling betwijfelen of de activiteit van de administratie van dit weekblad wel is weggroeid met de uitbreiding van de Partij in het laatste jaar. Zij wensden, dat de inhoud van het orgaan aantrekkelijker zou kunnen worden en dat het name meer rolfie aan de inhoud van het blad zou kunnen worden gegeven bij de weergave van critiek op het beleid van andere politieke partijen. In een recent hoofdartikel van de heer Van Riel kwam dit treffend tot uitdrukking. De afdeling Voorburg zou willen vragen of niet iedere week een dergelijk instructief artikel van een Kamerlid zou kunnen worden opgenomen. Zij hooft zeer goed, dat hiervoor meer papier beschikbaar zal worden en dat de Stichting de benodigde middelen spoelijk kan bemachtigen. De afdeling meent echter, dat in dit verband te weinig aandacht wordt besteed aan de acquisitie van advertenties. Zij wil als voorbeeld stellen de "Griemster", het orgaan van de J.V.D., dat zowel in zijn verschijningsvorm als in zijn advertentiekolommen goed verzorgd is.

De afdeling Voorburg verzoekt het Hoofdbestuur zijn invloed meer dan voorheen aan te wenden en te bevorderen, dat "Vrijheid en Democratie" groter in oplage wordt, met meer propagandistische inhoud. Het zal daardoor aantrekkelijker worden voor de lezers, zodat meer partijleden er zich op zullen abonneren. De leuze zij: Elk lid der V.V.D. een abonnement op V. en D. Dit kan alleen als "Vrijheid en Democratie" ook een begeerde krant wordt.

Recht het Hoofdbestuur nemen, dat zijn invloed geen resultaat in deze richting zal boeken, dan stelt de afdeling voor de stichting van een eigen partijblad met 100% invloed van het Hoofdbestuur in overweging te nemen.

De heer A.J. Blok (Kloetinge) zou gaarne antwoord ontvangen op een tweetal vragen:

1. Hoe is het standpunt van de V.V.D. ten aanzien van het bestaansrecht van de kleine gemeenten?
2. Hoe staat de V.V.D. tegenover de coöperatieve aan- en verkoopvereniging?

De heer Mr H. van Riel ('s-Gravenhage) zal als voorzitter van de Stichting "Vrijheid en Democratie" de vragen van de afdeling Voorburg t.a.v. het beleid van het partijblad beantwoorden. Wegens afwezigheid van de hoofdredacteur, de heer A.W. Abspoel, zal de heer D.W. Dettmeijer de journalistieke zijde van deze vragen voor zijn rekening nemen.

De heer Van Riel wijst erop, dat zijn voorzitterschap van de Stichting "Vrijheid en Democratie" de invloed van het Hoofdbestuur op de uitvoering van het partij-orgaan waarborst. Verdere leden van het Stichtingsbestuur zijn de medewerkers aan vroegere partijbladen, alsmede enkele personen, die in de oorlog grote risico's hebben gelopen en zich veel moeite hebben getroost het blad in stand te houden.

De vergaderingen van de redactiecommissie van het blad worden bijgewoond door de hoofdredacteur en door de directeur van de drukkerij, die het blad uitreeft, Ir H.H. Wolf. De administratie van het blad wordt al jaren door dezelfde personen gevoerd. Klachten, hetzij over de uitvoering, hetzij over de administratie van het orgaan hebben geen nimmer bereikt. Zou hij deze ontvangen, dan zal onmiddellijk een onderzoek naar de juistheid worden ingesteld. De heer Van Riel verzoekt de afdeling Voorburg zich met eventuele bezwaren schriftelijk tot hem te wenden.

De inkomsten uit advertenties zijn inderdaad een belangrijk punt. Het blad heeft een vaste acquireur in dienst, die zeer actief werkt. Het weekblad bedruipt zichzelf en kost de Partij geen geld.

De vraag betreffende de waarde van het blad als propaganda- of contactorgaan is herhaaldelijk zowel in deze vergadering als in die van het stichtingsbestuur ter sprake gekomen. De heer Van Riel is persoonlijk van mening, dat het blad als contactorgaan voor onze Partij dringend noodzakelijk is.

De heer D.W. Dattwoijer ('s-Gravenhage) gaat nader in op het verzoek van de afdeling Voorburg om het stichten van een eigen partijblad te bevorderen. Hier wordt dus bedoeld het stichten van een eigen dagblad. Het Hoofdbestuur is altijd van mening geweest, dat het voor de Partij beter is om contact te hebben met gesetverwante dagbladen en niet verantwoordelijk te zijn voor de inhoud dier bladen. Men bereikt hierdoor een grotere lezerskring.

Wat de inhoud van het partij-orgaan betreft is de redactie-commissie van oordeel, dat de verlagen der Borste en Tweede Kamerzittingen zeer wel aan het gestelde doel beantwoorden. In bondige taal wordt hier verteld welke wetsontwerpen in behandeling zijn en wat met deze behandeling zo al samenhangt. Dit vraagt plaatsruimte. Verder is er het hoofdartikel, er zijn de afdelingsberichten, die niet gemist kunnen worden, de inzonderheid stukken, er is de politieke plaat, en voorts wordt getracht om foto's te plaatsen van belangrijke gebeurtenissen in partijverband. De advertenties meesorekend kent men dan zeker aan de acht pagina's, die men de lezers voor het gestorte abonnementsgeld wil verstreken.

De heer J. Goochalk (Voorburg) verduidelijkt, dat hij alleen heeft willen opmerken, dat naar de mening van de afdeling Voorburg de inhoud van het partijblad geen gelijke tred houdt met de uitbreiding der Partij en dat het blad aantrekkelijker zou kunnen worden gemaakt, om daardoor een grotere lezerskring te verkrijgen. De hieraan verbonden hogere kosten zouden dan door een vergroting van de advertentie-oplaag moeten worden opgevangen.

De Voorzitter, de heer Blok op zijn eerste vraag antwoordend, geeft als zijn mening weer, dat de kleine gemeenten natuurlijk bestuursrecht hebben. Er kunnen zich echter omstandigheden voordoen, dat kleine gemeenten niet als zodanig behandeld kunnen worden en samenvoering met andere noodzakelijk is. Spr. acht het zeer moeilijk hieromtrent een algemene uitspraak te doen. Er moeten wel zeer overwegende redenen zijn om tegen de zin van de inwoners een einde te maken aan de zelfstandigheid van een gemeente.

Wat de tweede vraag van de heer Blok betreft deelt de Voorzitter mede, dat de Partij het standpunt inneemt, dat volkomen vrijheid bestaat om wel of niet met coöperatieve samenwerkingsverenigingen samen te werken.

Hiermede is de vergadering aan het einde van haar werkzaamheden voor deze avond gekomen. De Voorzitter sluit dit gedeelte der vergadering. De aanwezigen blijven nog in gezellig samsijn, dat hun door de afdeling Vlissingen wordt aangeboden, bijeen.

Zaterdag 13 April om 10 uur v.m. heropent de Voorzitter de vergadering en stelt aan de orde

punt 12 van de Agenda: Benoeming van een ondervoorzitter.

Wegens periodieke aftreding van de heer Mr. H. van Riel te 's-Gravenhage, die zich herkiesbaar heeft gesteld, moet in de vacature van het ondervoorzitterschap worden voorzien.

Als enig candidaat is gesteld: Mr. H. van Riel te 's-Gravenhage. Daar tegencandidaten ontbreken wordt overeenkomstig artikel 42 van het Huishoudelijk Reglement de heer Mr. H. van Riel zonder stemming als ondervoorzitter herbenoemd.

De Voorzitter wenst de heer Van Riel van harte geluk met deze herbenoeming.

Punt 13 van de Agenda luidt: Benoeming van een Penningmeester.

Wegens periodieke aftreding van de heer S.J. van den Bergh te Wassenaar, die zich herkiesbaar heeft gesteld, moet in de vacature van het penningmeesterschap worden voorzien.

Als enig candidaat is gesteld: S.J. van den Bergh te Wassenaar.

Aangezien tegen-candidaten ontbreken wordt overeenkomstig artikel 42 van het Huishoudelijk Reglement de heer S.J. van den Bergh zonder stemming als penningmeester herbenoemd.

De Voorzitter wenst de heer Van den Bergh geluk met zijn herbenoeming tot penningmeester der Partij.

De heer Van den Bergh dankt de vergadering voor het in hem gestelde vertrouwen.

Overgegaan wordt tot punt 14 van de Agenda: Benoeming van een lid van het Dagelijks Bestuur.

Wegens periodieke aftreding van mevrouw Mr E.A.J. Scheltema-Conradi te Haarlem, die zich herkiesbaar heeft gesteld, moet in een vacature in het Dagelijks Bestuur worden voorzien.

Als enig candidate is gesteld: mevrouw Mr E.A.J. Scheltema-Conradi te Haarlem.

Daar tegen-candidaten ontbreken wordt overeenkomstig artikel 42 van het Huishoudelijk Reglement mevrouw Mr E.A.J. Scheltema-Conradi zonder stemming als lid van het Dagelijks Bestuur herbenoemd.

Mevrouw Scheltema is niet in de vergadering aanwezig; zij zal derhalve schriftelijk van haar herbenoeming in kennis worden gesteld.

Punt 15 van de Agenda is aan de orde: Benoeming van vijf leden van het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van periodieke aftreding zijn de heren E.H.J. de Cavellier te Amsterdam, E. Doodes Irenning ten Cate te Alculo, Ir A.J. Engel te Velp, Prof. Mr E.H. s'Jacob te Groningen en Ir A. Voet te Groningen.

Met uitzondering van Prof. Mr E.H. s'Jacob hebben de aftredende leden zich herkiesbaar gesteld.

De Voorzitter maakt de samenstelling van het stembureau bekend, t.w.:

Mevrouw J. de Wilde	- Amsterdam
Mr J.G. Bettink	- Haarlem
Mr P. Mastegaal	- Amsterdam
Ir H. van Raalte	- Hilversum
Jhr Mr G.F. Sandberg	- Rijswijk
M.D. Scheer	- Heemstede

die onder leiding van de heer D.W. Dettmeijer de stemmen zullen tellen.

Sierna geeft de Voorzitter het woord aan de verschillende sprekers teneinde de gestelde kandidaten aan te bevelen.

De heer E. Vinkenborg (Doetinchem) beveelt de heer Ir H. Vis, directeur van de N.V. Gelderse Tramwegen te Doetinchem in de beleidsstelling der vergadering aan. De heer Vis is bij uitstek deskundig op verkeersgebied en bekleedt in talrijke sectoren van het maatschappelijk leven, zowel nationaal als internationaal, belangrijke functies. Hij is Vice-President en President Sectie Personenvervoer van de International Road Union te Genève, Lid van het Algemeen Bestuur van het Nederlandsch Verbond van Werkgevers te 's-Gravenhage, Voorzitter van de Samenwerkende Kamers van Hoophandel in Gelderland te Arnhem, Lid van het Europees Bestuur van de A.N.A.B., Lid van het Algemeen Bestuur van het A.N.V.V., Lid van de Spoorwegraad, Lid van het Comité Lenolux te 's-Gravenhage, Lid van de Transportcommissie Economische Liga voor Europese Samenwerking, Voorzitter en oprichter van de Bedrijfsgeneeskundige Dienst in de Achterhoek, Eerste Ondervoorzitter Kon.Ned.Ver. van Transportondernemingen te 's-Gravenhage, Voorzitter Ned.Foodo Kruis, nld. Oude IJssel te Doetinchem. De heer Vis is een vurig voorvechter van de liberale beginselen. Spr. meent, dat deze kandidaat van grote waarde voor het Hoofdbestuur zal blijken te zijn.

De heer Drs A. Bakker (Zaandam) wekt de vergadering op haar stem uit te brengen op Ir J.G. Kaars Sijpesteijn te Bloemendaal, President-Directeur van de Koninklijke Nederlandsche Minoleumfabrieken te Crommenie. De belangstelling van de heer Kaars Sijpesteijn gaat niet alleen uit naar het zakenleven, doch ook naar maatschappelijke problemen. Hij heeft ritting in vele maatschappelijke organisaties en instellingen. Het werk der V.V.D. gaat deze kandidaat zeer ter harte. De heer Bakker meent, dat de heer Kaars Sijpesteijn een plaats in het Hoofdbestuur allessins waard is. Hiermede zou dan tevens een belangrijk industriegebied als de Eemstreek in het Hoofdbestuur vertegenwoordigd zijn.

Mevrouw Mr C.H.J.H.J. de Vries-van Haften doet namens de afdeling Linde van een drieland barceop op de vergadering om de kanskandidaat voor het Guider, de heer Mr Er J.M.H. Bassen te Meer bij Maastricht te steunen. Limburg - zo zegt zij - waar niet eens een afdeling van de V.V.D. bestond, maar eigenlijk het gehele Guider, kon tot veer kort dit literaal oorpant als achtergebleven onderontwikkeld gebied worden beschouwd. De hontering tegen vorig jaar, waar de resultaten van dit jaar zijn bijna miraculeus geweest. Dit is veer een niet gering gedeelte te danken aan het optreden en de dard van de heer Bassen.

Durf inderdaad ook, want wat men boven de Moerdijk vanzelfsprekend vindt, n.l. dat men lid van de V.V.D. kan zijn, onafhankelijk van zijn godsdienstige overtuiging, dat vindt men in brede lagen van Limburg en ook nog wel in Arabant, helemaal niet vanzelfsprekend. Men moet daar wenen en helemaal te kanton begrijpen en waarderen wat de heer Bassen heeft gedaan. Bindhoven, waar de V.V.D. reeds bij de concentratieverkiezingen een enorme vooruitgang te zien gaf, is een van de weinige steden, waar de Kamerverkiezingen wederom een grote winst brachten. Hier ging de partij 500 stemmen vooruit, nadat de heer Bassen er had gesproken. En met een zelfredde grenzende waarschijnlijkheid kan men zeggen, dat dit katholieke stemmen zijn. Prof. Oud heeft bij zijn joyeuse entrée in de stricht teruggegrepen op Thorbecke, die eenmaal in Keurmond, met vlerken en muziek, door de bisschop werd binnen-geleid. Zover is het verleden nog niet herleefd. Het is echter de grote verdienste van de heer Bassen, dat het klimaat hiervoor weer wordt voorbereid en dat dit wordt gedaan door iemand, die de taal van het zuiden spreekt, dat de authentiek rechtse "C" op het verkiezingspodium naast het zuiden is belangrijk voor het liberalisme, het is onontvonden gebied. Er is veel te winnen. Het heeft er recht op in het hoofdbestuur vertegenwoordigd te zijn en daarvoor is Dr Bassen de bij uitstek geschikte figuur.

De heer Mr P. Kateraal (Amsterdam) betuigt de afdeling Nieringermeer zijn erkentelijkheid voor het feit, dat zij de heer H. Th. J. de Cavellier, concentratiedlid van Amsterdam, candidaat heeft gesteld voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur. Zij heeft hiermede het verzuim van de afdeling Amsterdam hersteld. Het zou zeer op prijs stellen, indien de heer de Cavellier tot lid van het Hoofdbestuur zou worden herkozen, waarmede het verzuim dan op elegante wijze zou zijn goedge maakt. Hij wekt de vergadering op haar stem uit te brengen op de heer de Cavellier.

De heer Mr H. L. P. de Kat (Maastricht) zegt, dat de jonge afdeling Limburg zich nooit verseten zou hebben een candidaat te stellen voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur, wanneer hiervoor niet bijzondere redenen aanwezig waren. Deze redenen zijn niet van regionale, doch van landelijke aard. Het is namelijk een landelijk verschijnsel, dat onze christelijke groeperingen de mening zijn toegedaan, dat voor hen een aparte politieke afdeeling dient te worden geschapen. Zij beschouwen de V.V.D. als een voor een christen onaanvaardbare politieke partij. Zeer sterk geldt dit in de specielijk katholieke delen van ons land, waar de regionale pers navenoeg geheel door katholieken wordt beheerst. Wanneer deze pers dan ook spreekt over de geloofsafval in het zuiden van ons land, dan doelt men hoofdzakelijk op de winst, die de V.V.D. daar behaalt.

Men wezenlijke betekenis voor het ingang vinden van de V.V.D.-gedachte in streken met een katholieke bevolking is, dat iemand van uitgesproken katholieke huize tot een belangrijke partijfunctie wordt gekozen, teneinde het kennis van zaken de afzwaaielen te kunnen afwisselen, die tot verbreiding van de liberale beginselen moeten leiden. In katholieke kringen onderschat men reedszins de hieraan verbonden gevaren, getuige de talle open brief tegen de heer Bassen in de katholieke pers.

De heer Mr Dr J. ... Bassen is sedert jaren beoefenaar van staats- en administratief recht; hij is jarenlang doctant geweest in staatsrecht en gemeente-administratie en in 1933 gepromoveerd op een staatsrechtelijk onderwerp.

Hij is voorts chef algemeen dienst ter geneentesecretarie
gereest, waardoor hij in aanraking kwam met de praktische
geneeswonderdijkt. Thans heeft de heer Bassen sinds enige
tijd een functie in de industrie.

De heer. beveelt Dr Bassen in de warze belangstelling van de
vergadering aan.

Hierna gaat de vergadering tot schriftelijke stemming over.

Vervolgens komt aan de orde punt 16 van de Lande: Ruimtelijke
Ordening.

De over dit onderwerp gehouden inleidingen door de heren
Dr A. J. Deopous, doertijds lid van de Tweede Kamer en
Dr H. van Hel, lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,
zijn als bijlage VI en VII bij de notulen gevoegd.

./.

De Voorzitter dankt de beide sprekers voor de door hen
gehouden inleiding; en stelt de verandering voor een kleine pauze
te houden, opdat zij, die vraken willen stellen, zich hierop
kunnen voorbereiden.

In de pauze leest de Voorzitter het antwoordteleven voor,
dat van de particulier secretaris van H.M. de Koningin werd
ontvangen:

"H.M. de Koningin heeft mij verzocht U hrer vriendelijke
"dank over te brengen voor de gevoelens van aanhankelijkheid
"en trouw geuit in uw telegram.
Van der Hoeven - Hart.Secretaris H.M."

Vervolgens maakt de Voorzitter de uitleg van het stem-
bureau bekend.

Uitgebracht worden op:

Dr van den Berg Am. te Loosdrecht	53	stemmen
Dr Th. J. de Cavalier te Amsterdam	576	"
Dr Dr J. M. Bassen te Heer/Naastrecht	533	"
Dr Doodey Brauning ten Cate te Almelo	567	"
Dr A. J. Engel te Velp	512	"
Dr J. C. Maars Bijstoeijns te Alcemandaal	84	"
Dr H. Vis te Doetinchem	84	"
Dr A. Voet te Groningen	539	"
ongeldig	1	stem

sodat tot lid van het Hoofdbestuur zijn gekozen de heren

- Dr Th. J. de Cavalier - Amsterdam
- Dr Dr J. M. Bassen - Heer/Naastrecht
- Dr Doodey Brauning ten Cate - Almelo
- Dr A. J. Engel - Velp
- Dr A. Voet - Groningen

De heren Bassen en Voet, die beiden aanwezig zijn, verklaren
zich gaarne bereid hun benoeming resp. herbenoeming tot lid van
het Hoofdbestuur te aanvaarden.

De Voorzitter weist de heer Bassen en de herbenoemde leden
van het Hoofdbestuur geluk. De heren de Cavalier, Doodey Brauning
ten Cate en Engel zullen schriftelijk van hun herbenoeming in
kennde worden gesteld. Het verhoort de Voorzitter eeer, dat de
heer Bassen thans deel zal uitmaken van het Hoofdbestuur.

Hij heet hem in dit bestuur van harte welkom.

De Voorzitter dankt vervolgens de leden van het stembureau voor de verleende medewerking en het aftredende lid van het Hoofdbestuur, prof. r. H. H. s'Jacob, voor zijn werkzaamheid gedurende de lange jaren, dat hij van dit Hoofdbestuur deel heeft uitgemaakt, welke dank ook schriftelijk om prof. s'Jacob zal worden overgebracht. Prof. s'Jacob was een waardevol lid van het Hoofdbestuur en heeft met zijn adviezen de voorgedingen van dit bestuur altijd grote diensten bewezen. De Voorzitter betreurt, dat prof. s'Jacob genood heeft zijn functie te moeten neerleggen. Hij hoopt, dat het contact met de Partij zal blijven voortbestaan.

Hierna stelt de Voorzitter de gelegenheid open tot discussie over het verslag van de Ruistelijke Redening.

H. Kolonel J. Baal (Leist) heeft de inleidingsen van de heren Compeau en Van Niel met belangstelling beluisterd. Hij meent, dat de Ruistelijke Ordening tot veel dirigistische plannen aanleiding geeft. Mitselide dirigisme treft men overal ter wereld aan, waar doelmatige plannen tot uitvoering komen. Hij wijst op Nieuw-Engeland, Zuid-Afrika, Apr. meent, dat er van liberale zijde op moet worden aangedrongen de nationale taak, die hier ligt, in eemmerichheid te volbrengen.

De heer Tolma (Lambaren) heeft zich na het aanhooren der beide inleidingsen afgevraagd, wat de regering op dit gebied in de laatste veertig jaren heeft gedaan. Is zijn vele commissies naar wat hebben zij tot stand gebracht? Voor de liberalen is door de behaalde verkiezingswinst meer gelegenheid hun redachten naar voren te brengen. In de vertegenwoordigende lichamen zullen onze afvaardigden onze opvattingen met betrekking tot de Ruistelijke Ordening tot uitdrukking moeten brengen. Evenzeer zal dit moeten gebeuren in E. S. S.-verband.

De heer J. van Nieuwenhuyze (Coltgenoplaet) is het geheel met de heer Van Niel eens, dat de goedkeuring van streeklannen door Provinciale Staten dient te blijven geschieden. Het is zeer belangrijk, dat deze plannen in het openbaar kunnen worden besproken.

Wat de planologie zelve betreft, hoe economischer deze wordt opgezet, hoe meer profijt men ervan kan hebben. De economische kant kan men van verschillende zijden benaderen. Belangrijk is ten eerste, hoe de nieuwe industrievoetingsen zullen lieren t.o.v. de aanvoer van grondstoffen en de afvoermogelijkheden der producten. Daarnaast spelen de voor de industrie benodigde gebouwen, alsmede de te investeren kapitalen een rol. Het zal vermoedelijk wel verschil in bouwkosten maken op welke grond men moet bouwen; deze kosten zullen in het westen van het land, waar de ondergrond een voorlrag is, belangrijker hoger zijn, dan wanneer op zandgrond wordt gebouwd. Door deze factoren wordt de economie bepaald.

Van zijn er de arbeidskrachten, die naar de industrieën moeten worden getrokken. Dit brengt verplaatsing van menschen mede, er moeten woningen worden gebouwd en ook hieraan zijn grote kosten verbonden.

Aan de menselijke zijde van de Ruistelijke Ordening dient tevens grote aandacht te worden geschonken. Menvedige menschen uit dorpen worden naar grote plaatsen getrokken; zij zijn daar onbekenden, men heeft er een andere levenswijze, het is moeilijk er er contact te krijgen. Er zijn geheel andere cultuurmogelijkheden dan in de oude woonplaats; stort de dorpsbewoner zich daarin, dan kan hij geestelijk te gronde gaan; anderen, die dit niet doen, blijven eenzaam.

Op de duur, wanneer de verkeersmogelijkheden beter worden, zullen de arbeiders ten gevolge van de hogere lonen en meer vrije tijd, niet in de grote plaatsen blijven wonen. Spr. wijst op de uitbreiding van Hoofvliet en Lerais. De arbeiders kan nu de gelegenheid worden gegeven beter en rustiger te wonen; dit brengt zeer zeker voordelen mede.

Industriëvestiging vereist verbetering van wegen en kanalen. Wordt dit nadelaten en ontbreken dus deze mogelijkheden, dan werkt dit een verhoogde industriëvestiging in het westen in de hand. Daarom is het goed ook de rest van Nederland voor deze vestigingen te ontsluiten. Vaak wordt verzetten, dat het westen van het land over zeer goede landbouwgrond beschikt. Voor onze volkwelvaart is het van groot belang, dat deze grond voor onze land- en tuinbouw behouden blijft en dat niet meer aan industriëvestiging wordt geofferd dan strikt noodzakelijk is. Ook op grond hiervan is spreiding van deze vestigingen aan te bevelen. Planologie heeft een goed gebruik van onze bodem te regelen. Als V.V.B.-ers moeten wij graag medewerken dit goede gebruik op de juiste wijze te doen geschieden. Dit is in het belang van het gehele Nederlandse volk.

De heer Mr J.J.C.R. van der Pilt (Amsterdam) wijst op de lange duur van het tot stand komen van ontwikkelingsplannen, zoals ook door de heer Van Niel in zijn inleiding is uiteengezet. Na tien jaar is een dertigjarig plan eerst rijp voor uitvoering, met gevolg dat het totaal verouderd is. Streekplannen, die 3 à 4 jaar tevoren zijn vastgesteld, blijken eveneens niet meer uitvoerbaar te zijn. Daarom zou het z.i. beter zijn alleen de grote lijnen uit te stippelen en zich niet te veel in details te bereven. Aanwezigheid van industriëvestigingen kan soms tot bestemmingsverandering van de omliggende gronden aanleiding geven. Tevens blijkt in de praktijk, dat de rijkswaterstaat weinig rekening houdt met door Provinciale Staten reeds eerder gemaakte plannen.

De heer Ir Ir M.J. Breunink (Hoofddorp) heeft eveneens met grote belangstelling naar de beide inleiders, die het voorstuk van de Ruimtelijke Ordening in hoofdlijnen behandeld hebben, geluisterd. Voor velen in de vergadering zal het gehoorde nieuw zijn geweest, want de planologie is over het algemeen nog weinig bekend. Het wetsontwerp "Ruimtelijke Ordening" heeft wel de strekking belangstelling voor de planologie bij ons volk op te wekken; men oordeelt het nodig, dat het publiek beter in deze stof thuis raakt. Spr. zou gaarne op één detailpunt van het wetsontwerp in deze vergadering nader ingaan.

Dit detailpunt betreft de wijze, waarop van het aanhangig worden van een ontwerp voor een bestemmingsplan zal worden kennis gegeven aan belanghebbenden en aan het overige publiek. Spr. acht dit een punt van bijzonder groot belang, omdat volgens het wetsontwerp, het gemeentelijk "bestemmingsplan" het enige onderdeel zal zijn, dat voorschriften geeft, die de burgers binden en dus hun belangen rechtstreeks raken. De ervaring met het gemeentelijk uitbreidingsplan leert, dat de belanghebbenden dikwijls de op hun grond betrekking hebbende voorschriften niet kennen, hoewel deze soms reeds zeer lang bestaan. Zij zijn tot stand gekomen krachtens de Koninkwet, zoals die in 1931 werd gewijzigd. Het kan voorkomen, dat een eigenaar het plan heeft zijn grond op een bepaalde manier te bebouwen, doen bij het aanvragen van een bouwvergunning hiervoor tot de ontdekking komt, dat het geldend uitbreidingsplan het uitvoeren van dit voornemen niet toelaat.

Dergelijke teleurstellingen worden voorkomen, wanneer de belanghebbenden kennis dragen van de voorschriften, die in het uitbreidingsplan - volgens het wetsontwerp "bestemmingsplan" - zijn neergelegd.

De ontwerpen voor de uitbreidingsplannen worden vóór de vaststelling ter visie gelegd. Hiervan wordt in de couranten kennis gegeven. Iedere belanghebbende kan er dus van op de hoogte zijn en deze ontwerpen gaan inzien. Maar velen echter van de betekenis der planologie nog in het geheel niet op de hoogte zijn, betwijfelt de heer Breuning of deze wijze van publicatie wel voldoende is. Veel beter zou het z.i. zijn, als aan elke belanghebbende, eigenaar of gebruiker van grond, lijdende in het ontworpen plan, individueel een kennisgeving werd gezonden, dat een plan aanhangig is. In de Memorie van Antwoord op het wetsontwerp op de Ruimtelijke Ordening wordt verklaard, dat individuele kennisgeving praktisch niet goed uitvoerbaar is. Hiermede is spr. het niet eens. Bovendien gelooft hij, dat kennisgeving van ontworpen plannen aan het publiek in het algemeen en dan op ruimer schaal en intensiever dan tot dusver gebruikelijk was, nodig is om belangstelling voor nieuwe plannen op te wekken en de bestudering ervan aan te moedigen. En dit laatste ligt toch in de bedoeling van de regering. Er wordt in het wetsontwerp gesproken over voorlichtingsavonden. Spr. heeft zich erover verwonderd, dat hier niet in de eerste plaats is gedacht aan het meest voor de hand liggende publicatiemiddel, de pers. Een bestemmingsplan zal bestaan uit een tekening, eventueel met bebouwingsvoorschriften, vergezeld van een toelichtende beschrijving. Deze beide laatste kunnen natuurlijk volledig door de pers worden gepubliceerd, zonder tekening zijn zij echter onbegrijpelijk. De heer Breuning acht het echter mogelijk een vereenvoudigde uitgave van deze tekening, die dan uiteraard niet de rechtskracht van het origineel kan hebben, te clicheren en op courantenpapier af te drukken. Deze tekening zal dan echter niet, zoals het origineel, gekleurd zijn. Op deze wijze zal een voor het publiek overzichtelijke publicatie van een bestemmingsplan mogelijk zijn.

Voor belanghebbenden bij een bestemmingsplan heeft deze wijze van publicatie bovendien nog het voordeel, dat het hem veel eerder opvalt, dat zijn grond in een plan betrokken is, dan wanneer alleen naar in de officiële mededelingen wordt vermeld, dat een plan ter inzage ligt. Ziet hij de afbeelding van de plattergrond in de courant, dan zal hij sneller de conclusie trekken, dat het in zijn belang is inzage te nemen van het ter visie lijdende origineel.

De heer Breuning zou het bijzonder waarderen, indien verbetering van de ontwerpen voorschriften betreffende de kennisgeving van planologische maatregelen aan belanghebbenden in de door hem bepleite geest zou kunnen worden bevorderd.

De heer Ir Ir M.J. Hoerendonk (Voorburg) is er geen voorstander van, dat planologie tot te verstrekkende maatregelen zou leiden om de industrievestiging naar bepaalde streken of plaatsen van ons land te dwingen. De grote concerns laten zich niet binden, de industrie geeft zelf aan, waar zij zich wil vestigen. Wat de industrieconcentratie in het westen betreft, zoals door de heer Van Riel besproken, vaak is hiervoor een economische noodzaak aanwezig. Deze industrieën zouden eveneens in Brabant of Breda gevestigd kunnen zijn. Heel vaak is het hier een kwestie van traditie.

De heer Mr E.H. Toxopeus antwoordt de heer Breunins, dat uitbreidingsplannen volgens een bepaalde procedure worden vastgesteld. Voorlichtingsavonden acht hij niet gunstig, evenmin als hij individuele kennisgeving aan belanghebbenden uitvoerbaar acht. Zijns inziens is de thans toegepaste publiciteit wel voldoende. Bescherming van de rechtszekerheid kan worden gewaarborgd door toezicht van hogere organen. In het nieuwe wetsontwerp is een schadevergoedingsregeling voorgeschreven.

De heer Mr H. van Riel, de sprekers antwoordend, merkt op, dat de heren Staal en Jelsma het vraagstuk van de Huistelijke Ordening in groter verband aan het nationale zien. Op grond hiervan meent hij de door hen gemaakte opmerkingen thans buiten beschouwing te mogen laten.

Spr. wil de heer Van Nieuwenhuyze toegeven, dat industrievestiging op zandgrond inderdaad een goedkopere fundering meebrengt; men moet de funderingskosten echter over het geheel berekenen. Het is een uitgave voor jaren en zij maakt op de totale bouwkosten weinig uit. De investering in machines is de voornaamste post. Deze worden in snel tempo afgeschreven. Het bouwen op zandgrond maakt dus betrekkelijk een detailpunt uit. Bij grote industrieën is deze factor niet doorslaggevend.

De sociale kant van het vraagstuk der Huistelijke Ordening is van groot belang. Door beter onderwijs, door voorlichting in radio, televisie en pers, is er groter contact tussen stad en platteland dan eertijds. De arbeiders op het platteland zijn thans beter op de hoogte van wat er in de stad omgaat dan vroeger het geval was. Ook de verhoudingen binnen de ondernemingen ondergaan een wijziging. Het nauwe contact tussen baas en personeel van eertijds wordt geen voordeel meer gezocht. De anonimiteit van de grote onderneming en de grote stad wordt door velen op prijs gesteld. Dit strookt met onze liberale visie. Men hoede zich voor beroepszucht, 90% van de mensen redt zich zelf, zowel in de steden als in de dorpen. De mens beschikt over een grote geestelijke en maatschappelijke elasticiteit. Aan dit onderdeel van het vraagstuk zal echter aandacht moeten worden geschonken.

De heer Van Riel is het met de heer Van Nieuwenhuyze eens, dat niet te grote hoeveelheden goede landbouwgrond aan industrievestiging opgeofferd moeten worden. Het landbouwbelang moet vaststellen, maar van de zijde van de landbouw moeten ook weer niet te zware eisen worden gesteld. Men zie b.v. het uitbreidingsplan-Loosduinen. Hier zijn de allerbeste tuinbouwgronden van de uitbreiding uitgesloten, hoewel men zich heeft gerealiseerd, dat de aan de uitbreiding verbonden kosten hierdoor hoger worden. Ditzelfde geldt voor andere landbouwgebieden.

De heer Van der Bilt antwoordend, merkt de heer Van Riel op, dat inderdaad bij het vaststellen van ontwikkelingsplannen niet teveel in details moet worden getreden. Bij de uitwerking zijn detailproblemen niet altijd te vermijden, zoals b.v. bij de gemeentelijke uitbreidingsplannen. Hier ontkomt men er niet aan detaillijnen te trekken.

Het goedkeuringsrecht van Gedeputeerde Staten moet niet te ver gaan. De lokale autonomie moet gewaarborgd blijven. Over de belangen van de grondeigenaren bij uitbreidingsplannen dienen gemeenteraad en Gedeputeerde Staten te waken.

Het voorstel van de heer Breuning ontmoet bij de heer Van Riel bezwaren. Individuele aanschrijving van belanghebbenden bij uitbreidingsplannen lijkt hem niet mogelijk. Het kadaster is niet altijd geheel bij, men treft er verouderde opgaven aan. Met een dergelijke procedure zou zeer veel werk en tijd gemoeid zijn. Hetzelfde geval doet zich voor bij de ruilverkaveling. Inzake Koninklijk Beveluit is publicatie van een ontwerp-uitbreidingsplan verplicht. Dit geschiedt in de darbladen en in de Staatscourant, het officiële orgaan voor overheidspublicaties. Bezitters van omstreken goed worden geacht de darbladen te lezen, of wel men hoort het van zijn omgeving, wanneer een bepaald plan is ontworpen. Toch komt het voor, dat men het eventuele bezwaren te laat is. Misschien zou kunnen worden overwogen bij de openbare behandeling van het wetsontwerp op de Kuntelijke Ordonning te bepleiten de publicatie van bestemmingsplannen in analogie met die bij de ruilverkaveling te doen plaats hebben. Het publiceren van tekeningen in eenvoudige, niet gekleurde uitvoer, zoals door de heer Breuning voorgesteld, lijkt opr. een ingewikkeld proces, dat niet aan het gestelde doel beantwoordt. Voor de grote massa zijn dergelijke tekeningen onbegrijpelijk. Men moet dan toch weer een specialist om raad vragen.

Tenslotte wil de heer Van Riel tot de heer Boerendonk opmerken, dat de industrievestiging in het westen wel derhalve een gevolg is van economische factoren. Ook vroeger was men niet vrij in de keuze van zijn woonplaats, ook toen vestigde men zich, waar men goed kon verdienen. Dit was ook destijds een gevolg van een gunstige verkeerslijnie. Wanneer men in het noorden en oosten van ons land betere voorwaarden weet te scheppen, zal dit ongetwijfeld de trek naar deze streken gunstig beïnvloeden. Het zuiden is eveneens een belangrijk vestigingsgebied, ook daar liggen ontwikkelingsmogelijkheden. Het probleem is een juiste welvaartsverdeling over het gehele land te bereiken.

De Voorzitter dankt met een hartelijk woord de inleiders en hen, die aan de discussie hebben deelgenomen.

Hij schorst de verradering tot 2.15 uur, tenslotte de aanwezigen in de gelegenheid te stellen de koffiemiddag te gebruiken.

Nadat de Voorzitter om 2.15 uur de verradering heeft heropend wijdt hij enkele woorden aan de nagedachtenis van Prof. Mr. A. H. Molenaar, voorzitter van de Eerste Kamerfractie, die in November van het vorig jaar is overleden. Men ieder zal Prof. Molenaar - aldus de Voorzitter -, die steeds in deze Algemene Vergaderingen aanwezig was, hier wel zeer bijzonder missen. Molenaar heeft zijn gehele leven voor de liberale beginselen op de been gestaan. Hij werd lid van de Eerste Kamer na de tweede wereldoorlog. In het bijzonder voor sociale vraagstukken heeft hij gedurende zijn gehele loopbaan de grootste belangstelling aan de dag gelegd. Spr. herinnert zich Prof. Molenaar uit onze Algemene Vergaderingen, waar het, wanneer vraagstukken van arbeidsrecht aan de orde kwamen, van het grootste belang was zijn mening te vernemen. Bij zijn overlijden werd dit ook in het partijblad gememoreerd, werd herinnerd aan zijn werkzaamheden in dienst van de organisatie van het bedrijfsleven en gelding gezocht van de waardering, die zijn wetenschappelijk werk vond in zijn benoeming eerst tot buitengewoon hoogleeraar en later tot gewoon hoogleeraar in het arbeidsrecht aan de Universiteit van Leiden, waar hij dit vak met grote toewijding heeft gedoceerd.

Kort voor zijn dood verscheen van zijn hand een belangrijk boek over arbeidsrecht, dat jarenlang een wegwijzer zal blijven, zowel voor hen, die de wetenschap van het arbeidsrecht willen doceren, als voor hen, die aan de praktische toepassing van het arbeidsrecht deel hebben. Merens het bereik van de 70-jarige leeftijd had prof. Molenaar het ambt van hoogleraar reeds moeten neerleggen. Hij had gehoopt de tijd, die hierdoor voor hem vrij kwam, in nog grotere mate aan het werk der partij en dat van de eerste Kamer te kunnen wijden. Helaas heeft dit niet zo mogen zijn. In het afgelopen najaar moest hij wegens ziekte een belangrijke vergadering over het voorstel van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie afschrijven. Aanvankelijk werd gedacht aan enkele maanden rust. De ziekte nam in korte tijd een fatale wending met noodlottige afloop. De Partij herdenkt in grote dankbaarheid het een Molenaar voor haar heeft gedaan.

De Voorzitter verzoekt de vergadering door het in acht nemen van enkele oogenlikken stilte de nagedachtenis van prof. Molenaar te eren.

Vervolgens stelt de Voorzitter aan de orde punt 17 van de Agenda: Bespreking van het beleid van de Kamerfracties.

De heer K.M.M. Wilms (Bloemendaal) deelt mede, dat de afdeling Bloemendaal zich erover heeft verwonderd, dat in het rapport-Moersen inzake het D.M.L.-aankoopbeleid, majoor K., die toch door het Hoog Militair Gerechtshof van het hem ten laste gezelde is vrijgesproken, wederom wordt beschuldigd. De afdeling is dan ook verbaasd, dat het rapport door de V.V.D.-vertegenwoordigers in de Commissie Onderzoek Militair Aankoopbeleid uit de Tweede Kamer is mede-ondertekend. Zij zou gaarne hieromtrent opheldering ontvangen.

De heer G. Ritmeester, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, tevens lid van de Commissie Onderzoek Militair Aankoopbeleid uit die Kamer, antwoordt, dat het rapport-Moersen een zeer omvangrijk rapport is; voorlezing ervan zou deze vergadering daarin in beslag nemen. Alverens dit definitieve rapport werd uitgebracht, zijn vier ontwerpen ervan verschenen; men is dus bepaald niet over één nacht ijs gegaan.

Wanneer nu de afdeling Bloemendaal zich over de beschuldiging van majoor K. in dit rapport verwondert, dan wil de heer Ritmeester tot de afdeling opmerken, dat het er in dit rapport niet om gaat of de zaak-majoor K. reeds haar beslag heeft gekregen. Het gaat hier om het militair aankoopbeleid en dat is niet voor het Hoog Militair Gerechtshof behandeld. Bij het onderzoek naar dit aankoopbeleid stuitte men uiteraard ook op de kwestie van de bevoegdheden en automatisch dus ook op het beleid, dat majoor K. hier heeft gevoerd, hetgeen in het rapport op pagina 45 is behandeld.

Al zijn de couranten hierover nu verantwoordigd, zij zouden nog meer verantwoordigd zijn geweest, wanneer de commissie dit onderdeel niet had beoordeeld; men had haar dan voor de voeten kunnen werven, dat bij de beoordeling van het aankoopbeleid een gedeelte hiervan was uitgesloten.

De heer Ritmeester is ervan overtuigd, dat dit alles zeer onaangenaam is voor de heer K. Het is echter niet moreel iemands te operen, wanneer een objectief oordeel moet worden uitgebracht. Aan deze hele toestand bij het D.M.L. moet een einde komen en daarom kan men ons niet verwijten: Gij had deze man niet mogen horen voor een feit, waarvoor hij door het H.M.G. niet is veroordeeld.

De heer Mr J.G. Letting (Amsterdam) zou enkele opmerkingen willen maken over het bevolkingsvoorstel.

In de inleidingen ter ochtendvergadering is daar ook al iets over gezegd; spr. zal dus niet in herhaling treden. Het betreft hier naar zijn mening echter een uitermate belangrijk vraagstuk, dat nog eens extra de aandacht behoeft. In het werkprogramma der Partij werden vijf artikelen aan het bevolkingsvraagstuk gewijd. Een van die artikelen behandelt de grootte der gezinnen, een ander de emigratie.

Spr. zou de vergroete bevolkingstoename gaarne nog eens in de bijzondere aandacht der Kamerfracties aanbevelen, teneinde hier tot een oplossing te komen. Zeer speciaal ook het emigratiebeleid vraagt in dit verband de aandacht.

De heer H. Hooftburg (Hatten) richt namens de afdeling Hatten een tweetal vragen tot de Kamerfracties, waarop gaarne een antwoord zal worden verkregen, n.l.:

1) De afdeling Hatten heeft naar haar mening in de afgelopen regeringsperiode weinig bespeurd van regeringsmaatregelen of belangrijke acties van de V.V.D.-fractie teneinde onrechtmatige vasting of confiscatie van Nederlandse ondernemingen en bedrijven in Indië tegen te gaan.

Zij wil gaarne vernemen of alle middelen tot het verkrijgen van recht, respectievelijk normale schadevergoeding zijn uitgeput en wat hierbij in de afgelopen periode werd bereikt.

2) De afdeling Hatten heeft naar haar mening in de afgelopen regeringsperiode weinig vernomen van een krachtige wil van de regering en de V.V.D.-fractie tot behoud, exploitatie en verdedigingsbereidheid van Nederlands Nieuw Guinea.

Aan het bevorderen van een krachtig bestuursapparaat, parate verdediging alsmede overheidsteun bij ontginning, exploratie enz. wordt n.l. de voorkeur gegeven waarbij dit gebiedsdeel tot bloei zou kunnen komen en vele landgenoten werk zouden vinden.

De afdeling wil gaarne vernemen welke positieve resultaten zijn bereikt en verzoekt met grote nadruk het behoud en ontplooiing van Nederlands Nieuw Guinea als een nationaal belang te zien en te willen behartigen.

De heer H. van der Bij (Arnhem) betreurt het, dat de gehele Tweede Kamerfractie tegen de motie-Kleijwegt heeft gestemd. Het betrof hier een betrekkelijk onbelangrijke kwestie, n.l. of de deur naar de universiteit voor de onderwijzers "nog op een groter kiertje" zou worden gezet. Onze partijbezinselen - aldus spr. - verlangen "ruis baan" voor allen in Nederland, opdat de kansen voor een ieder zoveel mogelijk gelijk zullen zijn. Dit geldt dan zeer zeker voor hen, die die kans nog niet hebben gehad. De heer Van der Bij betreurt het, dat met één stem meerderheid deze motie werd verworpen. Hij vraagt zich af, of dit voorstel politiek nu wel zo belangrijk was, dat de fractie unaniem moest tegenstemmen. De Partij zoekt haar leden ook bij de midden groepen, waartoe de onderwijzers zijn te rekenen. Vroeger waren deze veelal liberaal ingesteld, nu is dat geheel anders geworden. In een vrij onbelangrijke kwestie heeft de Partij, politiek gezien, geen verstandige koers gehouden. Spr. vraagt aandacht voor middelen en de midden groepen niet van ons af te stoten, maar intereendel tot ons te brengen.

De heer Mr H. van Riel, voorzitter der Eerste Kamerfractie, de sprekers antwoordend, zal op de vragen betreffende het rapport-Moersen en de motie-Kleijwegt niet nader ingaan.

Ten aanzien van het door de heer Bettink gestelde werkt hij op, dat het bevolkingsvraagstuk een wel zeer ingewikkeld vraagstuk is. De bevolkingstoename in Nederland is inderdaad zeer groot te noemen, maar achter het IJzeren Gordijn is zij aanzienlijk groter. De uiteindelijke positie van het Westen wordt bepaald door zijn bevolkingsterijheid. De emigratie heeft de voortdurende belangstelling der Kamerfractie; waar nodig zal zij zich zeker laten horen. Van belang is ook de economische toestand van de ontvangende landen. Particulier initiatief blijft hier zeker een grote rol spelen.

De kwesties Nieuw-Guinea en Indonesië hebben in de afgelopen parlementsperiode de bijzondere aandacht van de Eerste Kamerfractie gehad. Men moet beide kwesties echter bezien in de sfeer van de wereldpolitiek en niet op het nationale plan. Spr. is het er volkomen mee eens, dat wat in Indonesië gebeurt zeer onbehoorlijk is.

Wat de verdediging van Nieuw-Guinea betreft meent de heer Van Riel, dat het niet altijd mogelijk zal zijn, dat Nederland een groot militair potentieel in Nieuw-Guinea op de been houdt, dat opgewassen is tegen iedere vorm van Indonesische bedreiging. Militaire steun van onze Engelse en Amerikaanse bondgenoten kan veel effectiever zijn, dan wat wij daar zelf kunnen doen. Wel dient Nederland te zorgen voor een beveiligingsapparaat tegen een plotselinge overval; dat behoort tot onze normale taak. Het voeren van een oorlog over zee op grote afstand van het eigen land werpt echter ontzagwekkende problemen op. Men moet er zich van bewust zijn - aldus spr. - dat het transporteren van één divisie met materieel, ravitailering, enz. honderden miljoenen zou kosten. Twee divisies met vliegtuigen, torpedobootjagers en verdere maritieme eenheden zouden onze begroting met een bedrag in de orde van grootte van een miljard omhoog doen gaan.

Het is zaak zich van de omvang der problemen een duidelijk beeld te vormen, alvorens men een oordeel uitspreekt.

In Nieuw-Guinea zullen dus zowel militaire als maritieme eenheden aanwezig moeten zijn ter beveiliging tegen een plotselinge Indonesische overval. Zeker zo belangrijk is het in een gewapend conflict verzekerd te zijn van de militaire bijstand van onze bondgenoten.

De heer Mr P.S. van Dijk, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, antwoordt de heer Van der Bij, dat men in de Tweede Kamer bij een stemming zijn stem moet laten afhangen van de vraag, of een bepaald wetsvoorstel juist is, doch dat men niet de kiezersgunst als richtsnoer moet nemen. De fractie heeft bij deze motie nagesehen, of zij paste in het systeem, dat thans voor het hoger onderwijs wordt gevolgd. De heer Kleijwegt stelde in zijn motie voor de onderwijzersopleiding gelijk te stellen met die der H.B.S.-A., waardoor de onderwijzers toegang zullen krijgen tot dezelfde faculteiten als de bezitters van het diploma H.B.S.-A. Bij de Kamer is echter invallend een wetsontwerp tot regeling van het gehele voortgezet onderwijs.

De fractie - aldus de heer Van Dijk - achtte het niet juist, nu een nieuwe regeling van het voortgezet onderwijs in voorbereiding is, een incidentele wijziging in de onderwijswetgeving aan te brengen, welke een doorkrukking zou betekenen van het thans bestaande systeem, en vooruit zou lopen op een komende regeling, die van andere principes uitgaat. Aanneming van deze motie zou de waardering van het onderwijzersambt ongetwijfeld doen stijgen, doch waarom wordt men onderwijzer als men eigenlijk een academische opleiding wenst te volgen?

Er bestaat meer behoefte aan goede onderwijzers dan aan slechte academici - aldus spr.

De Voorzitter gelooft, dat beide Kamerfracties zeer tevreden mogen zijn, dat in deze vergadering zo weinig critiek op het beleid der fracties is geïfend. Slechts enkele punten zijn ter sprake gebracht; het is verheugend, dat men zich in het algemeen met het beleid der fracties kan verenigen.

Mit de vraag van de afdeling Bloemendaal over het mede-ondertekenen der V.V.B.-commissieleden van het rapport-Keersen heeft de Voorzitter de indruk gekregen, dat de afdeling het rapport niet voldoende heeft bestudeerd. Zou zij dit wel hebben gedaan, dan zou de afdeling hebben gerespondeerd, dat de commissie van onderzoek militair aankoopbeleid, alzichrechtvolkomen zijdig heeft gehandeld van de strafzaak-majoor K. Wij leven hier in een rechtsstaat - aldus de Voorzitter - en over de vraag of iemand voor een strafbaar feit moet worden veroordeeld, wordt alleen door de rechter beslist. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft majoor K. van het hem ten laste gelegde vrijgesproken en ook dit is in het rapport-Keersen nader aangegeven, n.l. op pagina 46, waar o.a. wordt gezegd: "Het Hoog Militair Gerechtshof, rechtdoende in hoger beroep in naam der Koningin, vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende; Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde is tenlastegelegd; spreekt hem daarvan vrij". De commissie-Keersen heeft er dan ook geen oomblik over gedacht om zich in deze zaak te bemoeven.

Daaromast kunnen echter allerlei beleidsvragen een rol spelen. Men kan zonder strafbare feiten te plegen, toch op punten van beleid fouten hebben gemaakt. Hiernaar een onderzoek in te stellen bij het Directoraat Materieel Landmacht was de taak, die aan de commissie-Keersen was opgedragen en de resultaten van dit onderzoek zijn in het rapport der commissie neergelegd. Uit dit rapport blijkt zeer duidelijk, dat de commissie een scheidslijn heeft getrokken tussen beleidsvragen en strafrechtelijke aspecten. Zou de afdeling Bloemendaal het rapport grondig hebben bestudeerd, dan zou zij nooit tot haar vraag zijn gekomen. Hier blijkt weer, dat men niet af moet gaan op persberichten; wanneer men klachten heeft over de Kamerfractie moet men ook met gedegen stukken ter tafel komen.

De Voorzitter wil tot de afdeling Haarlem opmerken, dat het bevolkingsvraagstuk een zeer moeilijk probleem is, dat veel studie vraagt. Misschien zou de Prof. Teldersstichting hiernaar een onderzoek kunnen instellen.

Inzake het optreden van Indonesië is naar het oordeel van de Voorzitter weinig aanleiding te zien, dat de Kamer niet voldoende diligent zou zijn geweest.

Spr. verwijst naar de protestnota inzake de Indonesische wet tot nationalisatie van Nederlandse bedrijven, welke op 23 februari j.l. door de Minister van Buitenlandse Zaken bij de Indonesische regering werd ingediend en waarin o.m. de volgende passages voorkomen:

"De Nederlandse Regering uit normaal een krachtig protest tegen de ongehoorde, massale aantasting van de rechten van Nederlandse onderdanen in Indonesië. Van de rechteloosheid, welke zich thans weer manifesteert in deze discriminatoire maatregelen met een conflictueus doel, is in de beschaafde wereld geen tweede voorbeeld te vinden".

en voorts:

"De Nederlandse Regering voegt aan haar bovengenoemde protest nog toe, dat zij zich alle rechten voorbehoudt om de bedreigde rechtmatige belangen van Nederlandse natuurlijke en rechtspersonen waar nodig en mogelijk te verdedigen en te beschermen".

De Voorzitter zou niet weten, wat op het oogenblik bij de thans geldende verhoudingen nog meer van onze Regering kan worden verlangd.

Een wenschen van Nieuw-Guinea wil de Voorzitter de aandacht vestigen op hetgeen hierover in het Verkiezingsmanifest is opgenomen. Nederland heeft tot taak de bevolking van Nieuw-Guinea zodanig op te voeden, dat zij mettertijd tot zelfbestuur in staat zal zijn. Dit betekent niet, dat zelfbestuur eerst verwezenlijkt zal worden, wanneer de gehele bevolking rijp is voor algemeen kiesrecht. Wanneer een intellectuele bovenlaag der bevolking in staat zal zijn zelfbestuur te vormen, moet men ertoe overgaan Nieuw-Guinea zelfbestuur te verlenen. Men mag hierbij niet uit het oog verliezen, dat het algemeen kiesrecht het eindpunt is van een zeer langdurige ontwikkelings. Bij de oplossing van dit moeilijke vraagstuk spelen echter ook de internationale verhoudingen een rol. De Voorzitter geloof niet, dat in de Partij het gevoel bestaat, dat op dit punt ernstige critiek op het beleid der Kamerfracties nodig is.

Het verheugt de Voorzitter, dat dit onderdeel der agenda zo weinig van de tijd der verandering heeft gevraagd. Het is thans nog onbekend hoe de Kabinetsformatie zal verlopen en welke positie de Kamerfracties straks zullen gaan innemen. Spr. hoopt, dat Prof. De Quay in zijn formatieopzichten, zoals zij op het oogenblik liggen, zal slaken, omdat dit in de politiek nieuwe mogelijkheden zal scheppen. Men zullen de Kamerfracties een andere positie innemen dan in de voorgaande jaren, zij zullen dan niet meer in de oppositie zijn. Oppositie of regeringepartij, wij zullen trachten een constructief beleid te voeren, zoals dit in de voorgaande jaren steeds werd nagestreefd. Op verschillende punten zal omschakelen nodig blijken. De Voorzitter spreekt de hoop uit, dat men in de eerstkomende Algemene Vergadering, in het voorjaar van 1960, welke ook de positie der Kamerfracties moet zijn, tevreden zal zijn over het beleid, dat zij hebben gevoerd. In het licht van de jongste verkiezingen rust nu een bijzondere verantwoordelijkheid op de Tweede Kamerfractie. Zij is sterker geworden, zij is met zes nieuwe leden uitgebreid. Spr. hoopt, dat de fractie in haar nieuwe samenstelling volkomen in staat zal zijn datgene te volbrengen, wat de Partij van haar verwacht.

Wij gaan nu - aldus spr. - een nieuwe parlementaire periode tegemoet. De volgende verkiezingen zullen, onvoorziene omstandigheden voorbehouden, in de zomer van 1963 plaats vinden. Er is dus voldoende tijd om de zaken goed aan te pakken.

De Voorzitter verheugt zich over de geest, waarin deze verandering is rebonden. Het was bijzonder prettig in Vlissingen te vergaderen, waarvoor hij de Zeeuwse vrienden zeer erkentelijk is. Spr. bedankt de afdeling Vlissingen voor de senoten gastvrijheid. Het is nuttig te vergaderen, doch ook een genoeg en daarna samen te zijn.

Komende tot de sluiting van deze Algemene Vergadering, punt 18 van de Agenda, merkt de Voorzitter op, dat het goed is voor de leden der Partij elkander op deze bijeenkomsten regelmatig te ontmoeten en in de gelegenheid te zijn onderling van gedachten te wisselen. Hij spreekt de hoop uit, dat men de geest, die in deze vergadering heeft geheerst, zal meenemen naar de afdelingen en Centrales, want juist uit deze geest putten wij nieuwe kracht om verder te gaan en, zoals in de laatste elf jaar, in steeds stijgende lijn. Laten wij deze lijn blijven volgen!

Na het daverend applaus, dat de vergadering hem staande brengt, sluit de Voorzitter om 4.-- uur n.m. de vergadering.

-0-0-0-0-0-